

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Úloha soudu v insolvenčním řízení

Zpracovala: Petra Palaščíková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., LL.M.

Plzeň 2015

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra PALAŠČÁKOVÁ**
Osobní číslo: **R11M0239P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Úloha soudu v insolvenčním řízení**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Historie a vývoj insolvenčního řízení
3. Zásady ovládající insolvenční řízení
4. Subjekty oprávněné podat insolvenční návrh
5. Rozhodovací pravomoc soudu v rámci insolvenčního řízení
6. Dohlédací činnost soudu
7. Incidenční spory
8. Srovnání české a německé úpravy insolvenčního řízení
9. Zhodnocení úpravy de lege ferenda
10. Závěr

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., LL.M.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **26. března 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2015**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 30. června 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Úloha soudu v insolvenčním řízení“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen, 2015

.....
Palaščíková Petra

Poděkování

Děkuji vedoucí své diplomové práce JUDr. Ing. Radce Zahradníkové, Ph.D., LL.M. za pomoc při zpracování této práce.

Obsah

1	Historie a vývoj insolvenčního řízení.....	12
1.1	Konkursní řízení v římském právu.....	12
1.2	Konkursní řízení ve středověku.....	15
1.3	Vývoj konkursního řízení v Čechách.....	16
1.3.1	Kupecký konkurs.....	19
1.4	Právní úprava insolvenčního práva po roce 1989.....	20
2	Zásady ovládající insolvenční řízení.....	21
2.1	Zásada rovnosti účastníků a hospodárnosti insolvenčního řízení.....	21
2.2	Zásada rovných možností věřitelů.....	21
2.3	Zásada ochrany práv nabytých v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení.....	22
2.4	Zásada nemožnosti uspokojit se v insolvenčním řízení jiným způsobem než umožňuje zákon.....	22
3	Objekty oprávněné podat insolvenční návrh.....	24
3.1	Povinnost podat insolvenční návrh.....	24
3.1.1	Odpovědnost za škodu při nepodání návrhu na zahájení insolvenčního řízení.....	25
4	Insolvenční soud a jeho úloha v insolvenčním řízení.....	27
4.1	Příslušnost a obsazení insolvenčního soudu.....	27
5	Rozhodovací pravomoc soudu v rámci insolvenčního řízení.....	30
5.1	Rozhodnutí o úpadku.....	31
5.1.1	Moratorium.....	34
5.2	Rozhodnutí o způsobech řešení úpadku.....	34
5.3	Rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku.....	35
5.4	Přezkumné jednání přihlášených pohledávek.....	36
5.5	Rozhodnutí o zpeněžení majetkové podstaty.....	38
5.5.1	Opatření soudu při zjišťování majetkové podstaty.....	39
5.6	Rozhodnutí o konečné zprávě a rozvrhu.....	40
6	Dohlédací činnost soudu v rámci insolvenčního řízení.....	43
7	Incidenční spory.....	46
7.1	Zahájení incidenčního sporu a jeho projednání.....	47
7.2	Jednání o incidenčním sporu.....	48
7.3	Rozhodnutí v incidenčním sporu.....	49
8	Německé insolvenční právo.....	51
8.1	Vlastní správa.....	52
9	Zhodnocení právní úpravy insolvenčního práva de lege ferenda.....	54

Seznam zkratek

IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
LZPS	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá problematikou insolvenčního řízení, konkrétně úlohou insolvenčního soudu v takovém řízení jakožto jednoho z nejvýznamnějších procesních subjektů. Jejím smyslem je pomocí studia dostupných pramenů a související literatury takto nabyté informace logicky utřídit, tak aby na sebe navazovaly. Jako primární prameny sloužily ke zpracování především publikace z odvětví občanského práva procesního, které jsou dále doplněny mnoha sekundárními prameny v podobě komentářů, odborných článků a pomocí též byla významná rozhodnutí soudů.

Diplomová práce je členěna do devíti kapitol. První kapitola se zabývá historií a vývojem insolvenčního práva v římském právu a následuje část věnovaná středověkému vývoji insolvenčního práva. Po nástinu vývoje insolvenčního práva mimo naše území následují subkapitoly zaměřené na vývoj insolvenčního práva na našem území, k čemuž mi významně přispěly publikace Františka Štajgra a Valentina Urfuse. Závěr kapitoly je věnován vývoji insolvenčního práva po roce 1989, kdy bylo znovu obnoveno soukromoprávní vlastnictví a s tím přišla na řadu i potřeba právní úpravy insolvence, jejímž dovršením bylo přijetí zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Druhá kapitola pojednává o základních principech, na kterých je postaveno insolvenční řízení a které jsou zahrnuty i do samotného insolvenčního zákona. Charakteristickým znakem insolvenčního řízení je jeho procesněprávní povaha, proto je také jedním ze segmentů civilního řízení. V mnoha ohledech se na něj tudíž aplikují normy civilního práva procesního. Třetí kapitola vyjmenovává jednotlivé subjekty, které jsou oprávněny k podání insolvenčního návrhu. Na takto vymezené subjekty navazuje kapitola zabírající se povinností insolvenční návrh podat a také odpovědností za škodu v případě, že tento návrh povinnou osobou podán nebyl. Čtvrtá kapitola je věnována insolvenčnímu soudu obecně a jeho úloze v insolvenčním řízení a zároveň je zde vymezena příslušnost a obsazení insolvenčního soudu. Činnost insolvenčního soudu se dělí na dvě základní kategorie, a to na činnost dohlédací a rozhodovací, které jsou blíže specifikovány v následujících kapitolách. Pátá kapitola je tedy zaměřena na rozhodovací činnost soudu, jakožto jednu z jeho znejvýznamnějších úloh. V subkapitolách jsou potom uvedeny jednotlivá nejvýznamnější rozhodnutí, která v rámci této činnosti soud vydává a o kterých rozhoduje. Šestá kapitola pak vy-

mezuje dohlédací činnost insolvenčního soudu. V rámci této činnosti insolvenční soud činí úkony k zajištění průběhu řízení a dále kontroluje ostatní procesní subjekty při výkonu jejich práv a povinností. Sedmá kapitola pojednává o incidenčních sporech vyvolaných insolvenčním řízením, jakým způsobem se takové spory zahajují a jak je při nich jednáno a rozhodováno. Předposlední osmá kapitola je pokusem o vymezení německého insolvenčního práva a jeho úlohy při kodifikaci českého insolvenčního práva. Pozornost je zde věnována institutu vlastní správy. Poslední devátá kapitola je pokusem o zhodnocení právní úpravy insolvenčního řízení *de lege ferenda* a jsou zde vymezeny sporné a nedostatečně upravené instituty insolvenčního řízení.

Aby bylo možné aplikovat ustanovení insolvenčního zákona na vyřešení majetkových poměrů dlužníka, musí být nejprve zjištěno, zda takový dlužník v úpadku skutečně je. Institut úpadku je takto v ustanovení § 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Zákon zná dvě formy úpadku, kterými jsou platební neschopnost a předlužení. Pro existenci úpadku je potřeba plurality věřitelů. Pluralita věřitelů neznamená to, pokud má dlužník více závazků u jednoho věřitele. Platební neschopností je dle zákona především to, pokud má dlužník závazky u více věřitelů a není schopen je ve stanovené době plnit. Stav úpadku ovšem nezakládá jen prostá neochota je věřitelům plnit, ač dlužník disponuje dostatečným množstvím finančních prostředků.¹ Druhá kategorie úpadku představuje předlužení. K předlužení může dojít buď u právnických osob, nebo u fyzických osob – podnikatelů. Dle ustanovení § 3 odst. 3 IZ se o předlužení jedná tehdy „*má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku.*“ I když institut majetku není definován, uvádí se v literatuře, že se jím obecně rozumí souhrn věcí a jiných hodnot, tzn. souhrn aktiv dlužníka na rozdíl od jeho závazků, které představují jeho pasiva.²

Insolvenční řízení může být zahájeno kromě platební neschopnosti a předlužení také na základě hrozícího úpadku, který je vymezen v ustanovení § 3 odst. 4 IZ. O hrozící úpadek se bude jednat v těch případech „*lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas*

¹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0 s. 595

² WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0 s. 596

splnit podstatnou část svých peněžitých závazků“. V případě hrozícího úpadku je osobou oprávněnou podat insolvenční návrh pouze dlužník, jelikož jen on může včas rozpoznat, zda se jeho situace zhoršila natolik, že v budoucnu nebude schopen dostát svých závazků.

Pokud už je o úpadku dlužníka vydáno rozhodnutí, přichází na řadu způsob jeho řešení. Pro určení nám slouží dva postupy. První se označuje jako likvidační a jak už vyplývá z jeho názvu, má zá za následek vyřazení subjektu z ekonomického života.³ Likvidačními řešeními úpadku dlužníka jsou hlavně konkurz a další způsoby řešení úpadku např. finančních institucí. Druhý postup se nazývá tzv. sanační a nemají tak výrazný vliv na úpadce jako likvidační způsoby řešení úpadku. Za sanační řešení úpadku dlužníka se označuje především reorganizace a oddlužení.

Insolvenční řízení se nemůže týkat všech institucí, které by byť formálně splňovaly znaky úpadku. Toto negativní vymezení se týká především veřejnoprávních institucí, kterými je stát a jeho složky, útvary územní samosprávy a další instituce, o kterých tak stanoví zákon. Mimo výše uvedených se nemožnost zahájit insolvenční řízení může týkat i jiných institucí, a to zejména finančních jako jsou banky, pojišťovny apod. Důvod vyloučení působnosti zákona na tyto instituce je spatřován především v ochraně jejich klientů a smluvních partnerů.⁴

³ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0 s. 597

⁴ ZOULÍK, F. Insolvenční právo v evropském kontextu. In *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV. Proměny soukromého práva. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2009. s. 424 ISBN 978-80-246-1687-2 s. 412

1 Historie a vývoj insolvenčního řízení

Dle dochovaných pramenů se počátky vzniku insolvenčního řízení připisují hlavně severoitalským městům⁵, kde vzniklo i právo obchodní (kupecké), směnečné a námořní. Z tohoto období existuje jen velmi málo pramenů, jelikož na svém počátku bylo insolvenční řízení spíše bráno jako právo obyčejové, které bylo pouze segmentem tzv. statutárního práva severoitalských měst. Zmíněné statutární právo se začalo zaznamenávat a zapisovat až někdy od 13. století a i tak nebylo příliš ucelené.⁶ Následující vývoj insolvenčního řízení je spojen s Římskou říší a instituty římského práva.

1.1 Konkursní řízení v římském právu

Nejstarší římské právo se vyznačovalo tím, že pokud byl dlužník nucen k plnění svého závazku, probíhalo většinou formou osobního postihu, kdy ustálenou praxí bylo dlužní otroctví. Vyspělé římské právo už mělo pro vedení exekuce jiné podmínky. V roce 326 př. n. l. byl vydán Poetiliův zákon (*lex Poetilia Papiria*), který vylučoval z exekuce osobu dlužníka a exekuce tak mohla být vedena pouze proti dlužníkově majetku. Následující léta přinesla další omezení při provádění exekuce, a to např. v roce 17 př. n. l., kdy byl vydán *lex Iulia*. Tento zákon zavedl pravidlo, že pokud dlužník sám a dobrovolně vydal svůj majetek věřitelům k uspokojení pohledávek, nestihla jej infamie a měl nárok na zachování části svého majetku jako životního minima.⁷

V římském právu nebylo konkursní řízení zvlášť vymezeno tak, jak je tomu dnes. Konkurs v této době probíhal v rámci exekučního řízení na základě tzv. univerzální exekuce.⁸ Exekuční řízení bylo zahajováno podáním žaloby z rozsudku tzv. *actio iudicati*, což mělo za následek zabavení veškerého majetku

⁵ Italský původ konkurzního práva můžeme spatřovat i v užívané právní terminologii, kdy např. výraz *bankrot* pochází ze slova *banco rotto*, což v překladu znamená zlomený stůl atd.

⁶ ZOULÍK, F. Vývoj insolvenčního řízení. *Právnícké fórum* [online]. 2009, publikováno 30.4.2009 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=zoul%C3%ADk++%24type%3D12&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1

⁷ KINCL, J., URFUS, V., SKŘEPEJK, M. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s. ISBN 80-7179-031-1 s. 132

⁸ ŠTRAJGR, F. *Konkursní právo*. Praha: Věšhrd, 1947. 575 s. s. 13

dlužníka (*kridatáře*). Povolení získával věřitel na vlastní žádost od praetora, čímž mu byla dána možnost zadržet dlužníkův majetek, který byl následně rozprodán. Výtěžek byl pak použit na vyrovnání pohledávky dlužníka.

Mezi tím byl nicméně vyhlášován konkurs, což bylo řízení upravené praetorem Rutiliem. V tomto řízení se na základě veřejné vyhlášky o majetku (*proscriptio bonorum*) vyzývali další věřitelé dlužníka, aby své pohledávky přihlásili do konkursního řízení. V momentě, kdy byl konkurs vyhlášen, se z dlužníka stává tzv. osoba bezectná (*infamis*)⁹. Věřitelé, kteří se přihlásili do konkursu, si následně zvolili ze svého středu správce konkursní podstaty (*magister bonorum*). Jeho úkolem bylo obstarat veřejnou dražbu, kde měl dlužníkův majetek prodat jako celek, a to tomu kupci (*bonorum emptor*), který nabídne za majetek nejvíce. Nabyvatel vydraženého majetku se stal dlužníkovým nástupcem na základě univerzální sukcese. Dalším postupem tedy bylo, že praetor musel na kupce převést dlužníkovy pohledávky, jelikož přechod pohledávek se nepřeváděl automaticky ze zákona. K převodu sloužily tzv. *actiones utiles*, což byly žaloby zakládající fikci buď že je dlužníkovým dědicem (formula Serviana), nebo měl k dispozici tzv. formula Rutiliana, tedy žaloby zakládající záměnu subjektů v intenci a kondemnaci.¹⁰ Od této chvíle si věřitelé uplatňovaly své pohledávky vůči nástupci, ale jen do výše procenta, za které byl dlužníkův majetek vydražen. Za zbytek byl dále vázán původní dlužník. Od chvíle, kdy byl konkurs vyhlášen, už nemohl každý z věřitelů postupovat vůči dlužníkovi sám, ale veškeré úkony musely být činěny společně a stejným procentem. Výjimku tvořily pouze pohledávky privilegované¹¹, které musely být uspokojovány přednostně a v plné výši. Majetkovou podstatu tvořila výlučně kridatářova aktiva. Cizí věci, které se mohly nacházet u dlužníka, do ní nemohly být zahrnovány. Pokud už se tak stalo, měli vlastníci v rukou nástoj k navrácení v podobě tzv. excisní žaloby na vyjmutí či oddělení věcí. Někteří věřitelé byli též oprávněni k tomu, aby požadovali uspokojení svých pohledávek z nějaké určité části majetku, jako bylo např. kridatářovo dědictví.

⁹ Osobou bezectnou se dlužník nestal jen v případě, že věřitelům svůj majetek vydal dobrovolně.

¹⁰ Intencí se rozumí tvrzení žalobního nároku a kondemnací potom příkaz k odsouzení.

¹¹ Privilegovanými pohledávkami byly např. pohledávky fisku, pohledávky císaře a císařovny, manželky a dětí pro věno, výlohy na nemoc a pohřeb atd. Konkursem nebyla dotčena ani zástavní práva.

I po zahájení konkurzu zůstávají kridatářovi dispoziční práva k majetku, avšak jakékoliv nakládání s majetkem je proti věřitelům neúčinné a pokud kridatář ještě před zahájením tohoto řízení nakládal s majetkem v úmyslu věřitele krátiť, mohou tomuto věřitelé později odporovat.

Výše uvedené následky nastávaly nejen v případě, že dlužník dobrovolně nesplnil své povinnosti uložené mu odsuzujícím rozsudkem, ale existovaly i další situace, které byly postihovány obdobně. Mezi tyto situace patřilo např. pokud se služník schovával, aby se tak vyhnul žalobě, nebo podle Juliova zákona nevyčkal na odsouzení a dobrovolně všechn svůj majetek postoupil věřitelům, dále pokud zemřel a neměl žádného dědice, podstoupil kapitisdeminuci, přičemž nový majitel nepřevzal jeho dluhy v plné výši a další.¹²

Změnu přineslo až justiniánské právo, které umožňovalo rozprodávat dlužníkův majetek po částech a již ne jako celek. Bylo totiž zřejmé, že pokud se bude majetek rozprodávat více kupcům a po částech, bude za majetek utrženo více a odpadnou obtíže s hledáním jednoho kupce na celý majetek. Další novinkou Justiniánova zákona byl požadavek, aby se řízení účastnili všichni věřitelé. Tato potřeba vyplývala zejména z toho, že nárok na dlužníkův majetek si mohli dělat i věřitelé, kteří své pohledávky ohlásili a prokázali do dvou let a pokud byli nepřítomni, tak do čtyř let. Upraven byl také postup, jak nakládat s přebytkem za prodaný majetek snížený o do té doby uspokojené přihlášené věřitele. Ten měl být uschován v pokladně místního kostela a měl sloužit k uspokojení věřitelů, kteří by se případně mohli přihlásit do řízení později. Na závěr je třeba zmínit i skutečnost, že Justinián posílil úřední vliv na řízení, což se promítlo do celého postupu. Tak například při prodeji majetku bylo třeba povolení soudu, o prodeji prováděném curatorem musel být vyhotoven protokol, při jehož vyhotovení byla účastna i úřední osoba apod.¹³

Jak bylo uvedeno výše, postupem času se ukázalo jako přínosnější postupné rozprodávání dlužníkovu majetku po jednotlivých kusech. Toto poznání pramenilo i z toho, že mnohdy byly pohledávky nižší než dlužníkův majetek, a proto stačil k jejich uspokojení prodej jen jeho části. Někdy v tomto období se

¹² KINCL, J., URFUS, V., SKŘEPEJK, M. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, 386 s. ISBN 80-7179-031-1 s. 130-132

¹³ ŠTRAJGR, F. *Konkursní právo*. Praha: Všehrad, 1947, 575 s. s. 15

také začalo rozlišovat mezi exekucí a konkurzem. Pokud se totiž dluhy rovnaly nebo převyšovaly dlužníkův majetek, tak pouze tady byl nutný rozprodej veškerých aktiv a tuto situaci můžeme velmi nadneseně označovat za insolveni. Řešení dlužníkovy situace prodejem veškerého majetku se začalo prosazovat zvláště v období středověku, a to hlavně tam, kde probíhal čilý obchodní ruch.¹⁴

1.2 Konkursní řízení ve středověku

Jak již bylo zmíněno výše, počátky konkurzního práva jsou přičítány hlavně italským městům a jejich statutárnímu právu. V 16. století shrnul Benvenuto Staccha své poznatky z oblasti konkursního práva v díle „*Tractatus de conturbatoribus sive decoctoribus*“. Toto dílo bylo jednou z částí jeho díla „*Tractatus de mercatura*“ pocházející z roku 1576, které zařadilo Stacchu mezi zakladatele směnečněprávní a obchodněprávní literatury.

Období středověku bylo významné i pro vývoj španělského a německého konkursního řízení. Významným autorem, který dokonce předčil svým dílem Staccha, byl španěl Salgado de Samoza. Jeho dílo „*Labyrinthus creditorum concurrentium ad litem per debitorem communem inter illos causatam*“ z roku 1653, které můžeme považovat za základní literaturu s konkursní tematikou mající vliv na další autory, a to především v Německu (autoři J. G. Stauber, Brunemann), bylo dlouhou dobu vnímáno velmi autoritativně.¹⁵ V Německu, tedy zejména v Sasku, se konkurzní řízení vyvinulo z tzv. saského arestačního procesu (*arrestum Saxonicum*), což byl zajišťovací proces. Z arestačního procesu se postupně zajišťovací prostředky z exekucí rozšířily z jednotlivých věcí na veškerý majetek, a tak se rozvinulo konkursní řízení.¹⁶

¹⁴ ŠTRAJGR, F. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947, 575 s. s. 16

¹⁵ URFUS, V. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Rozpravy československé akademie věd, ročník 70, sešit 4. Praha: Nakladatelství ČAV, 1960. s. 6

¹⁶ ZOULÍK, F. Vývoj insolvenčního řízení. *Právnícké fórum* [online]. 2009, publikováno 30.4.2009 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=zoul%C3%ADk++%24type%3D12&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1

1.3 Vývoj konkursního řízení v Čechách

Na území Čech probíhal vývoj konkursního řízení odlišným způsobem. Vznik konkursního práva můžeme datovat do třicátých let 17. století, kdy v následujících několika letech bylo konkursní řízení legislativně dotvořeno a počalo se aplikovat i v praxi soudů.¹⁷ Za významné zákonodárné akty, které měly vliv na konkursní řízení v obecném smyslu, bylo roku 1627 vydání Obnoveného zřízení zemského a jeho doplňků nazývaných Novelly a Deklaratoria z roku 1640.¹⁸ V Obnoveném zřízení zemském nalezneme úpravu konkursního řízení v člancích L. XXII. až L. XXVI. Nesoucí název „*O placení dluhův, kteří větší jsau, nežli dlužník svého statku neb jmění má*“.¹⁹ Jednalo se však jen o zemské právo, tzn. platilo pouze pro šlechtu, která si jej vytvořila jako nástroj pro řešení svých dlužnických vztahů. Co se týče městského práva, vývoj konkursního řízení zde byl do značné míry opožděný. Popsaný vývoj byl následkem ekonomických rozdílů mezi šlechtou a měšťany.²⁰

Výše uvedená úprava konkursního řízení nebyla však dostačující. Bylo voláno po ucelenější právní úpravě, které se však dostalo až v roce 1781. V květnu tohoto roku vydal Josef II. Obecný konkursní řád (*Allgemeine Concursordnung*) a účinnosti nabyl 1. ledna roku 1782. Obecný konkursní řád byl pojímán jako komplexní úprava konkursního řízení a nebylo v něm rozlišováno na hmotné a procesní konkursní řízení. Dle Obecného konkursního řádu mohl být na majetek dlužníka prohlášen konkurs za splnění jedné ze dvou podmínek, a to pokud sám dlužník prohlásil, že není v jeho moci své dluhy hradit a současně s tímto prohlášením požadoval prohlášení konkursu, nebo po smrti dlužníka o toto požádal dědic dlužníka z důvodu předlužení pozůstalosti. Řízení mohlo být zahájeno i na základě žaloby některého z věřitelů, případně více věřitelů. V žalobě však muselo být věrohodně doloženo, že věřitel má za dlužníkem splatnou pohledávku, aby soud nenabyl dojmu, že se jedná o šikanózní podání. Pokud soud shledal podanou

¹⁷ URFUS, V. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Rozpravy československé akademie věd. ročník 70, sešit 4. Praha: Nakladatelství ČAV, 1960. s. 7

¹⁸ FINTA, M. Významné mezníky ve vývoji klasického konkursního řízení na našem území. *Právo a podnikání*. 2004, ročník 13, č. 7-8/2004, s. 45. ISSN 1211-1120

¹⁹ JIREČEK, H. *Obnovené Právo a Zřízení Zemské dědičného království Českého*. Verneuerte Landes-Ordnung des Erb-Königreichs Böhmen. 1627. Praha, 1888. s. 364-368

²⁰ URFUS, V. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Rozpravy československé akademie věd. ročník 70, sešit 4. Praha: Nakladatelství ČAV, 1960. s. 12

žalobu jako oprávněnou, bez zbytečného odkladu nařídil dlužníkovi, aby buď sestavil seznam svého majetku a závazků, nebo aby uspokojil žalující věřitele. V této chvíli se dlužník mohl ještě zprostit prohlášení konkursu, a to tím, že uhradí své pohledávky, nebo alespoň přesvědčí soud, že tak učiní v nejbližší době. V opačném případě měl soud povinnost konkurs bez zbytečného odkladu prohlásit. Rozhodnutí o prohlášení konkursu mělo podobu vyhlášky, tzv. ediktu a jeho účinky nastávaly dnem, kdy byl edikt vyvěšen a oznámen.

Po prohlášení konkursu byl soud povinen ustanovit zástupce konkursní podstaty, kterým mohl být pouze advokát. Mezi jeho hlavní činnosti patřilo zastupovat dlužníka a zároveň ho bránit před nároky věřitelů. Další činností, kterou soud po prohlášení konkursu musel udělat, bylo provést soupis majetku, zapečetit ho a ocenit. Konkursní řízení mělo vliv i na probíhající exekuce. V momentě prohlášení konkursu se totiž exekuce automaticky přerušovaly.

Své pohledávky mohli věřitelé do konkursního řízení přihlašovat pouze na základě formální žaloby proti zástupci konkursní podstaty, o které ho po podání vyrozuměl soud. Pro přihlašování pohledávek stanovoval soud přiměřeně dlouhou lhůtu. Ta měla činit nejméně třicet dnů a nejvíce šest měsíců. Lhůta mohla být se souhlasem zástupce konkursní podstaty prodloužena na žádost některého z věřitelů. Řízení o pravosti přihlášených pohledávek probíhalo buď písemnou nebo ústní formou, záleželo na přihlášce.²¹ Na konci řízení bylo rozhodnuto dvěma rozsudky.²²

Dlužníkovy pohledávky se členily na dvě kategorie, a to na privilegované a na ty, které vznikaly osobám řešícím konkurs (správce majetku, zástupce podstaty). Pohledávky spadající do první kategorie se dále rozčleňovaly do šesti tříd.²³

I když byl Josefínský konkursní řád velmi významný, trpěl i mnoha nedostatky. Mezi ně patřilo především to, že celé konkursní řízení bylo příliš dlouhé a navíc poměrně dost nákladné. I přes snahy o komplexní právní úpravu byl tento

²¹ Pokud přihláška do konkursního řízení obsahovala dostatečné odůvodnění a nebylo tudíž třeba zkoumat pravost pohledávky, rozhodoval soud se souhlasem všech stran v rámci písemného řízení.

²² První rozsudek obsahoval rozhodnutí o výši a pravosti pohledávky, druhý rozsudek řešil umístění pohledávky v rámci rozvrhu.

²³ FINTA, M. Významné mezníky ve vývoji klasického konkursního řízení na našem území. *Právo a podnikání*. 2004, ročník 13, č. 7-8/2004, s. 45-49. ISSN 1211-1120

konkursní řád neucelený a ve společnosti se opět začaly ozývat hlasy po novém konkursním řádu.²⁴

Reformní snahy přinesly v tomto ohledu výsledky. Dne 1. ledna 1869 byl vyhlášen nový konkursní řád pod číslem 1/1869 ř. z., který nabyt účinnosti 1. dubna 1869 a jako předloha mu sloužil pruský konkursní řád z 8. května 1855. Nový konkursní řád byl rozdělen na dva díly, kdy první díl pojednával o právech a povinnostech při konkursu. Druhá část konkursního řádku z roku 1869 obsahovala procesněprávní úpravu konkursního řízení.

První část se dále rozčleňovala na tři kapitoly, které pojednávaly o právních účincích konkursu, o pohledávkách přihlášených do konkursu a o postavení dlužníka po skončení konkursu. Druhá část konkursního řádu byla zaměřena na samotné konkursní řízení, pojednávala o kupeckém konkursu a v poslední kapitole se nacházela závěrečná ustanovení.²⁵

Mezi hlavní nedostatky konkursního řádu z roku 1869 patřila nedostatečná právní úprava odpůřčího práva, jelikož tato problematika byla řešena pouze odkazem na zásady obecného občanského práva. Tento výrazný nedostatek měl vyřešit odpůřčí zákon č. 35 ř. z. z 25. března 1884, který byl ještě téhož dne doplněn zákonem č. 36 z. ř. Nedostatků v novém konkursním řádu bylo více, a proto se postupem času opět začaly stupňovat snahy o vypracování nové právní úpravy, která by postihla všechnu problematiku. Nemalé problémy přinesl tento řád i v hospodářském životě, protože věřitelé začali opět raději upřednostňovat mimosoudní vyrovnání s dlužníkem.²⁶

Výše uvedené skutečnosti vedly k tomu, že roku 1914 byla vydána nová právní úprava v podobě císařského nařízení č. 337/1914. Zmíněné nařízení zavádělo řád konkursní, vyrovnávací a odpůřčí.²⁷ Nová právní úprava byla oproti pře-

²⁴ ZOULÍK, F. Vývoj insolvenčního řízení. *Právnícké fórum* [online]. 2009, publikováno 30.4.2009 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=zoul%C3%ADk+++24type%3D12&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1

²⁵ FINTA, M. Významné mezníky ve vývoji klasického konkursního řízení na našem území. *Právo a podnikání*. 2004, ročník 13, č. 7-8/2004, s. 49. ISSN 1211-1120

²⁶ ŠTRAJGR, F. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947, 575 s. s. 20

²⁷ FINTA, M. Významné mezníky ve vývoji klasického konkursního řízení na našem území. *Právo a podnikání*. 2004, ročník 13, č. 7-8/2004, s. 55. ISSN 1211-1120

dešlým úpravám vyhovující a na našem území platila až do roku 1931, kdy byla nahrazena zákonem č. 114/1931 Sb. Zákon z roku 1931, který platil do roku 1950, byl v podstatě totožný a žádné zásadní změny nepřinesl, pouze některé instituty konkursního práva zdokonalil.²⁸

Zajímavostí císařského nařízení č. 337/1914 bylo, že je zde prvně zmíněn nepatrný konkurs, který známe i dnes. Nepatrný konkurs byl upraven v ust. § 169 a násl. Dle zmíněného ustanovení byl za nepatrný konkurs pokládán „*konkurs, když jmění ke konkursní podstatě náležející nečiní předvídatelně více nežli pět tisíc korun.*“²⁹ O tom, zda bude konkurs považován za nepatrný rozhodoval při prohlášení konkursu konkursní soud.

Jak bylo již uvedeno výše, konkursní zákon z roku 1931 platil až do roku 1950, kdy byl nahrazen občanským soudním řádem, tedy zákonem č. 142/1950 Sb., který institut konkursu nahradil institutem tzv. exekuční likvidace, která lépe reagovala na vlastnické poměry v socialistickém státě. Takto vedená exekuce představovala zjednodušenou formu konkursu, avšak jako konkurs se neoznačovala, protože se mělo jednat spíše o jeden z exekučních prostředků a tehdejší ekonomické a politické prostředí v podstatě právní úpravu konkursního řízení nevyžadovalo. Exekuční likvidace nebyla v praxi téměř vůbec využívána a do nového občanského soudního řádu z roku 1963 už zahrnuta nebyla. V zákoně č. 99/1963 Sb., byla zmíněna pouze tzv. likvidace majetku, která v praxi opět nebyla využívána a sloužila spíše pro zachování nějaké formy úpadkového řízení.³⁰

1.3.1 Kupecký konkurs

Jednalo se o speciální úpravu, která řešila konkurs obchodních společností a kupců, kteří byli zapsáni v obchodním rejstříku. Hlavním smyslem této speciální úpravy bylo dát možnost kupcům a obchodním společnostem, aby svou situaci

²⁸ ZOULÍK, F. Vývoj insolvenčního řízení. *Právnícké fórum* [online]. 2009, publikováno 30.4.2009 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=zoul%C3%ADk+++%24type%3D12&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1

²⁹ Ust. § 169 odst. 1 císařského nařízení č. 337/1914 ř. z.

³⁰ ZOULÍK, F. Vývoj insolvenčního řízení. *Právnícké fórum* [online]. 2009, publikováno 30.4.2009 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=zoul%C3%ADk+++%24type%3D12&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1

mohli řešit za pomoci nuceného vyrovnání. Ještě téhož dne, kdy obchodní společnosti či kupci zjistili tu skutečnost, že nejsou schopny hradit své závazky, byli povinni to oznámit konkursnímu soudu. Oznámení muselo obsahovat i jejich obchodní knihy a bilanci. Soud mohl prohlásit konkurs i v tom případě, když se od jiných kupců či obchodních společností dozvěděl, že dané subjekty přestaly plnit své platební povinnosti. Skutečnos, že byl prohlášen kupecký konkurs se zapisovala poznámkou do obchodního rejstříku.

1.4 Právní úprava insolvenčního práva po roce 1989

Výše uvedená úprava „konkursního řízení“ platila až do roku 1991, kdy byl vzhledem k politickým změnám ve společnosti a nutnosti opět řešit úpravu konkursního práva vydán zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, účinný od 1.10.1991. Navrácení k soukromému vlastnictví nutně vyžadovalo znovu obnovit instituty insolvenčního práva. Snahou bylo nejprve navázat na právní úpravu z roku 1931, což se ukázalo jako ne příliš šťastné už z toho důvodu, že opět chyběla úprava odporovatelnosti. Zmíněné nedostatky vedly k mnoha následným novelizacím, což se negativně projevilo zejména v tom, že se konkursní právo stalo značně nepřehledným. Z důvodu výše uvedených bylo proto třeba, aby byla vypracována zcela nová právní úprava odrážející v sobě všechny potřebné vývojové trendy.³¹

Dovršení všech pokusů o vytvoření trvalejší a komplexnější úpravy insolvenčního řízení představuje zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, který nabyl účinnosti 1.1.2008.

³¹ ZOULÍK, F. Vývoj insolvenčního řízení. *Právnícké fórum* [online]. 2009, publikováno 30.4.2009 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvencnich-rizeni/?search_query=zoul%C3%ADk++%24type%3D12&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1

2 Zásady ovládající insolvenční řízení

Stejně jako každé jiné řízení je i insolvenční řízení ovládáno základními principy. Ty jsou vyjádřeny demonstrativním výčtem v § 5 IZ a v literatuře jsou označovány za velmi důležité interpretační vodítko sloužící k posouzení otázky, jestli ten či onen provedený procesní úkon není v rozporu s cílem insolvenčního řízení.³² Insolvenční řízení je ovládáno též obecnými procesněprávními zásadami, které nalezneme v modifikované podobě v mnoha ustanoveních IZ. Proto je výčet uvedený v § 5 IZ pouze demonstrativní a v mnoha ohledech je doplněn obecnými zásadami, jako je např. zásada dispoziční, zásada veřejnosti, ústnosti apod.³³ V následujících subkapitolách budou jednotlivé principy insolvenčního řízení dále specifikovány.

2.1 Zásada rovnosti účastníků a hospodárnosti insolvenčního řízení

Zásada rovnosti účastníků a hospodárnosti je vyjádřena pod písm. a), když tvrdí, že „*insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nepravdělivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů.*“ Zásadu rychlosti a hospodárnosti můžeme spatřovat kromě uvedeného i ve lhůtách, které insolvenční zákon k určitým úkonům stanoví.³⁴ Co se týče rychlosti řízení je logické, že pokud bude trvat neúměrně dlouhou dobu, ztratí na svém významu už z toho důvodu, že tím více bude nehospodárné a nedostojí se pak hlavnímu účelu insolvenčního řízení, a to co nejvyššímu uspokojování věřitelů.

2.2 Zásada rovných možností věřitelů

Druhou zásadou uvedenou pod písm. b) je požadavek, že „*věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insol-*

³² KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 21

³³ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0 s. 594

³⁴ Příkladem může být ust. § 101 IZ, která stanoví lhůtu 2 hodin ke zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení, dále ust. § 115 IZ, kde je stanovena lhůta 7 dnů k podání návrhu k insolvenčnímu soudu na vyhlášení moratoria apod.

venčním řízení rovné možnosti.“³⁵ Citovaná zásada je považována za významné interpretací pravidlo a své místo má především při poměrném uspokojování věřitelů.³⁶ Princip rovných možností lze také vykládat tak, že není přijatelné, aby byla připsána stejná práva věřitelům, kteří se nenachází ve stejném postavení.³⁷ Příkladem takového nerovného postavení věřitelů mohou být zejména nezajištění a zajištění věřitelé mající odlišné postavení v rámci insolvenčního řízení. Uvedená zásada přispěla ke vzniku nejstaršího způsobu řešení úpadku dlužníka, a to konkurzu.³⁸

2.3 Zásada ochrany práv nabytých v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení

Zásada nalézající se pod písm. c) tvrdí, že „*nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce.*“ Zásada ochrany nabytých práv představuje určitou právní jistotu, že i po zahájení insolvenčního řízení svých nabytých práv nepozbyde. Z dikce tohoto ustanovení jasně vyplývá, že svých práv se může dovolat pouze ten, kdo je nositelem dobré víry a jednání směřující ke zcizení dlužníkovy majetku nebylo činěno s úmyslem věřitele krátiť. Jako příklad se v literatuře typicky uvádí zajištění věřitelé.³⁹

2.4 Zásada nemožnosti uspokojit se v insolvenčním řízení jiným způsobem než umožňuje zákon

Poslední zásadou zakotvenou pod písm d) IZ je požadavek, že „*věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo*

³⁵ Tato zásada bývá označována za zásadu „*par conditio creditorum*“

³⁶ ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon: poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008, 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2 s. 37

³⁷ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 21

³⁸ ZOULÍK, F. *Insolvenční právo v evropském kontextu*. In *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV. Proměny soukromého práva. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2009. s. 424 ISBN 978-80-246-1687-2 s. 405

³⁹ ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon: poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008. 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2 s. 38

insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.“ Smyslem této zásady má být především ochrana společného zájmu věřitelů. Není totiž možné, aby se některý z nich snažil uspokojovat své pohledávky za dlužníkem mimo insolvenční řízení, čímž by snížil prostředky, ze kterých mohou být uspokojováni i ostatní věřitelé. Touto povinností jsou věřitelé vázáni v průběhu celého insolvenčního řízení a vztahuje se i na ty věřitele, kteří z jakéhokoliv důvodu do insolvenčního řízení se svými pohledávkami nepřihlásili.⁴⁰

⁴⁰ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 37

3 Objekty oprávněné podat insolvenční návrh

Insolvenční řízení je návrhovým řízením, a proto je možné jej zahájit pouze na návrh osob k tomu oprávněných. Řízení je potom zahájeno ve chvíli, kdy takový návrh dojde věcně příslušnému krajskému soudu. Podat insolvenční návrh je aktivně legitimován dlužník a jeho věřitelé. V případě řešení hrozícího úpadku je oprávněn podat insolvenční návrh výlučně dlužník.⁴¹ Za určitých zákonem vymezených okolností je k podání insolvenčního návrhu oprávněna i Česká národní banka (v případě insolvenčních návrhů směřujících proti finanční instituci) nebo insolvenční správce, pokud má v úmyslu zahájit vedlejší insolvenční řízení.⁴²

3.1 Povinnost podat insolvenční návrh

Ustanovení § 98 IZ obsahuje povinnost dlužníka podat insolvenční návrh ve chvíli, kdy se dozví o svém úpadku. Zmíněné ustanovení se vztahuje pouze na dlužníka, který je zároveň právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem. Dlužník tak musí učinit bez zbytečného odkladu a stejná povinnost se vztahuje i na jeho zákonné zástupce, statutární orgán a likvidátora, který je právnickou osobou v likvidaci.⁴³ Insolvenční návrh je podáván jménem dlužníka a v případě, že je oprávněných osob více, může ho podat každá z nich v případě, že je oprávněna jednat jménem dlužníka samostatně. Jestliže osoby oprávněné podat insolvenční návrh nemohou jednat jménem dlužníka samostatně, měli by povinnost podat insolvenční návrh splnit většinou společně.⁴⁴ Pokud se bude jednat o dlužníka, který je fyzickou osobou nepodnikatelem, insolvenční návrh podat může, není však povinen tak učinit.⁴⁵

⁴¹ Ust. § 97 odst. 3 IZ

⁴² HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 61

⁴³ Povinnosti podat insolvenční návrh jménem dlužníka jsou zproštěni ti zástupci, které si dlužník sám zvolil a jejich zastupitelství stojí na smluvním základě (zaměstnanci, prokuristé, obecní zmocněnci, advokáti).

⁴⁴ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 161

⁴⁵ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 61

Povinnost podat insolvenční návrh má dlužník i tehdy, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku. Pokud je dlužník vlastníkem ještě jiného podniku, výše uvedené se na něj nevztahuje.

3.1.1 Odpovědnost za škodu při nepodání návrhu na zahájení insolvenčního řízení

Od ledna roku 2012 je do právní úpravy insolvenčního řízení znovu vrácena povinnost podat insolvenční návrh pro právnické osoby a podnikající fyzické osoby nejen z důvodu neschopnosti hradit své závazky, ale i z důvodu předlužení. Statutární orgán právnické osoby by měl kontrolovat hospodaření už z toho důvodu, že v případě pozdě podaného či vůbec nepodaného insolvenčního návrhu mu vzniká odpovědnost za škodu či jinou újmu, která by včas podaným návrhem nevznikla. Za zmíněnou škodu se považuje dle ustanovení § 99 odst. 2 IZ rozdíl mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdrží. Způsobená škoda může být vyjádřena jak v penězích, tak může mít i jiný nehmotný charakter.⁴⁶

Odpovědnosti za vzniklou škodu či jinou újmu se povinné osoby mohou zprostit. Musí však prokazovat, že skutečnosti, které ji vedly k nepodání insolvenčního návrhu nemohla ovlivnit a nešlo je odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, jakého po ní může kdokoliv požadovat. Povinnosti se může zprostit i tím, když prokáže, že nepodaný insolvenční návrh nemohl mít vliv na rozsah částky, která má sloužit k uspokojování pohledávek přihlášených věřitelů.

Aby byla splněna povinnost vyplývající z ustanovení § 89 IZ, vyžaduje se podání bezvadného návrhu. Povinnosti se tedy nezprostití ten, kdo sice návrh na zahájení insolvenčního řízení podá, řízení však bude ať už vinou navrhovatele např. z důvodu zpětvzetí návrhu, zastaveno nebo odmítnuto pro neúplnost či věcnou nepříslušnost soudu.⁴⁷

⁴⁶ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 62

⁴⁷ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 64

Pro úplnost je třeba uvést, že promlčecí lhůta pro uplatnění nároku na náhradu škody z důvodu zanedbání povinnosti podat insolvenční návrh činí tři roky.⁴⁸ Běh promlčecí lhůty není vázán na to, kdy insolvenční řízení skončí, proto je vhodné své nároky uplatňovat co nejdříve a doporučuje se ještě během insolvenčního řízení.⁴⁹ I když je podle ustanovení § 7a písm. c) věcně příslušným k řešení náhrady škody insolvenční soud, nejedná se o incidenční spor⁵⁰, ač by se tak na první pohled mohlo zdát.

⁴⁸ Ust. § 629 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁹ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 163

⁵⁰ Ust. § 100 odst. 2, věta druhá za středníkem IZ

4 Insolvenční soud a jeho úloha v insolvenčním řízení

Insolvenční soud je jedním z procesních subjektů insolvenčního řízení. Obecně se za procesní subjekty považují ty subjekty, které jsou schopny právně ovlivňovat proces a jsou k tomu nadány procesními právy a povinnostmi. Dle ustanovení § 2 písm. b) IZ se za insolvenční soud považuje soud, před nímž probíhá insolvenční řízení. Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že insolvenční řízení může probíhat pouze před tímto soudem a nemůže být delegováno na jiný orgán (např. rozhodčí soud)⁵¹. V prvním stupni insolvenčního řízení jsou příslušné krajské soudy, které řeší jako soudy prvního stupně i incidenční spory vyvolané insolvenčním řízením a rozhodují o náhradě škody nebo jiné újmy vzniklé zahájením insolvenčního řízení.⁵² V prvním stupni insolvenčního řízení je rozhodování svěřeno samosoudci, který může v rozsahu svého oprávnění pověřit výkonem některých činností vyššího soudního úředníka.⁵³ V samotném insolvenčním řízení soud zastává dvě významné funkce. V první případě zastává funkci rozhodovací, kdy do okruhu těchto činností spadá zejména vydávání zásadních rozhodnutí jako je např. prohlášení konkurzu. Druhá funkce je zaměřena na dohled nad činností dalších procesních subjektů jako je insolvenční správce apod. Druhá uvedená činnost se v literatuře označuje jako tzv. dohlédací činnost insolvenčního soudu.⁵⁴

4.1 Příslušnost a obsazení insolvenčního soudu

Procesní podmínku v podobě příslušnosti soudu upravuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (OSŘ). Jak bylo výše uvedeno, věcná příslušnost je dána krajským soudům jako soudům oprávněným rozhodovat v prvním stupni. Ve druhém stupni jsou příslušné vrchní soudy rozhodující v tříčlenném senátě a dovolání řeší Nejvyšší soud ČR. Místní příslušnost soudu obsahuje ustanovení § 7b IZ, tzn. místně příslušným soudem bude krajský soud, v jehož obvodu je

⁵¹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0 s. 599

⁵² Ust. § 9 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

⁵³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 34

⁵⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 565 s. ISBN 978-80-7380-437-4 s. 437

obecný soud dlužníka. Ve výjimečných případech může být věc přikázána jinému místně příslušnému soudu. Děje se tak většinou v situacích, kdy takový postup odůvodňují významné okolnosti, kterým svědčí změna místní příslušnosti.⁵⁵

V úvodu této kapitoly bylo uvedeno, že v prvním stupni insolvenčního řízení rozhoduje samosoudce, který může na základě zvláštního právního předpisu⁵⁶ delegovat některé činnosti (oprávnění jednat a rozhodovat) na vyššího soudního úředníka. Vyšší soudní úředník může činit mnoho úkonů v insolvenčním řízení kromě: ustanovení insolvenčního správce, odvolání insolvenčního správce, zproštění výkonu funkce insolvenčního správce, zrušení usnesení schůze věřitelů, ustanovení prozatímního věřitelského výboru, rozhodnutí o opatřeních přijatých při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce v rozporu s omezeními podle insolvenčního zákona, návrhu na nařízení předběžného opatření, jímž má být omezeno právo dlužníka nakládat s majetkovou podstatou, návrhu na moratorium, o tom, že dlužník je v úpadku, zamítnutí insolvenčního návrhu, zrušení úpadku, prohlášení konkursu a jeho zrušení, schválení konečné zprávy a rozvrhového usnesení, povolení reorganizace, o schválení reorganizačního plánu a jeho změn o přeměně reorganizace v konkurs, schválení oddlužení a jeho změn, o přiznání osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení a o odejmutí tohoto osvobození a o zrušení oddlužení, ukončení provozu dlužníkovy obchodního závodu a věci samé v incidenčních sporech.

Který samosoudce bude tu kterou konkrétní věc rozhodovat, určuje rozvrh práce. V případě, že by byl samosoudce ustaven jiným způsobem, jednalo by se o porušení ústavního principu obsaženého v čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (LZPS)⁵⁷, podle něhož nesmí být nikdo odňat svému zákonnému soudci. Z uvedeného existuje výjimka, a to vyloučení soudce z důvodu podjatosti na základě ustanovení §§ 14 a 15 OSŘ. Kromě vyššího soudního úředníka může mít soudce insolvenčního soudu k dispozici i asistenta soudce, kterého pověří jednotlivými

⁵⁵ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 13

⁵⁶ Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství

⁵⁷ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

úkony insolvenčního řízení.⁵⁸ Funkce asistenta soudce má sloužit k tomu, aby se předešlo obavám, že soudce nebude mít k dispozici osobu s odbornými znalostmi v oblasti ekonomických otázek, které soudce musí mnohdy řešit.⁵⁹

⁵⁸ Ust. § 13 IZ

⁵⁹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 40

5 Rozhodovací pravomoc soudu v rámci insolvenčního řízení

Rozhodovací činnost insolvenčního soudu může být realizována pouze v rámci insolvenčního řízení. V rámci rozhodovací činnosti soud především vydává zásadní rozhodnutí, která mu ukládá zákon nebo která alespoň zákon předpokládá. Další činností zahrnutou do rozhodovací činnosti je provádění předepsaných jednání.

V rámci insolvenčního řízení vystupuje soud jako rozhodovací a kontrolní orgán (o dohlédací činnosti viz níže). Insolvenční soud rozhoduje usnesením, pouze v incidenčních sporech rozhoduje rozsudkem. Proti rozhodnutím vydaným v rámci rozhodovací činnosti insolvenčního soudu je možné podat odvolání. Hlavní rozdíl mezi dohlédací a rozhodovací činností insolvenčního soudu lze spatřovat v tom, že v případě rozhodovací činnosti je výsledkem většinou rozhodnutí ve věci samé, tedy zásadní rozhodnutí důležitá pro všechny procesní subjekty insolvenčního řízení.

K otázce, jak rozpoznat, zda se jedná o rozhodnutí ve věci samé, se vyjádřil i Nejvyšší soud ČR (NS ČR) ve svém usnesení ze dne 20.1.2011, sp. zn. 29 NSCR 30/2010. V citovaném usnesení rozdělil NS ČR rozhodnutí do tří kategorií meritorních rozhodnutí. První kategorii tvoří tzv. statusová rozhodnutí insolvenčního soudu. Jde o rozhodnutí, která z pohledu režimu, jemuž jsou dlužníci podrobováni v insolvenčním řízení, směřují ke změně jejich právního postavení v tomto řízení. Druhou kategorii představují rozhodnutí, jimiž jsou konečným způsobem uspokojovány pohledávky dlužníkových věřitelů, tzn. je rozdělován dlužníkuv majetek mezi jeho věřitele. Poslední kategorii vykreslují ta rozhodnutí, která předcházejí druhé kategorii rozhodnutí (konečné uspokojení pohledávek dlužníka), tedy je jimi uzavírán proces zpeněžování majetkové podstaty dlužníka. Už z definice tzv. statusových rozhodnutí insolvenčního soudu je zřejmé, že tvoří nejpodstatnější část rozhodovací činnosti soudu. Jen příkladem můžeme uvést, že mezi tato rozhodnutí patří především rozhodnutí o úpadku, rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu, rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku apod.

V následujících subkapitolách budou blíže specifikovány nejdůležitější instituty spadající do rozhodovací činnosti soudu, kterými soud demonstruje své postavení v rámci insolvenčního řízení.

5.1 Rozhodnutí o úpadku

Rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku předchází několik fází. Těmi jsou především fáze podání samotného insolvenčního návrhu, dále zjišťování formálních náležitostí návrhu, následuje posuzování návrhu a procesní zkoumání návrhu, zda tu jsou skutečnosti odůvodňující prohlášení o úpadku. Po posouzení všech výše uvedených skutečností následuje meritorní rozhodnutí, ve kterém soud buď rozhodne o úpadku, insolvenční návrh zamítne nebo insolvenční návrh zamítne z důvodu nedostatku majetku dlužníka.

Za okamžik zahájení insolvenčního řízení je považován den, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu.⁶⁰ Pokud by byl insolvenční návrh podán u věcně nepřislušného soudu (např. okresního soudu), insolvenční řízení zahájeno nebude a návrhem se soud ani zabývat nebude, resp. nebude o něm rozhodovat. Insolvenční řízení bude v tomto případě zahájeno až dnem, kdy dojde věcně příslušnému krajskému soudu, po postoupení soudem okresním.⁶¹ Pokud insolvenční návrh došel příslušnému soudu, je insolvenční soud povinen zkoumat místní příslušnost, a to ještě před tím, než bude jednat ve věci samé.

Pokud jsou splněny výše uvedené procesní podmínky a podaný návrh je bezvadný, vydá soud vyhlášku o zahájení insolvenčního řízení. Ta musí být dle ustanovení § 101 odst. 1 IZ vyhlášena nejpozději do 2 hodin poté, co soudu došel insolvenční návrh. Vyhláška o zahájení insolvenčního řízení se vyvěšuje na úřední desce soudu, současně je zveřejněna v insolvenčním rejstříku a doručena účastníkům. Není přitom rozhodující, zda je podaný insolvenční návrh řádný.⁶² V odstavci 2 citovaného ustanovení nalezneme náležitosti vyhlášky, kterými jsou: označení insolvenčního soudu, který ji vydal, označení insolvenčního navrhovatele, označení dlužníka, údaj o okamžiku jejího zveřejnění v insolvenčním rejstříku

⁶⁰ Ust. § 97 odst. 1 IZ

⁶¹ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 75-76

⁶² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.3.2009, sp. zn. 2 VSPH 29/2009-A-16

(den, hodinu a minutu zveřejnění)⁶³, jméno a příjmení osoby, který vyhlášku vydala a den vydání vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení. O zahájení insolvenčního řízení se musí neprodleně vyrozumět účastníci řízení a osoby uvedené v ustanovení § 102 odst. 1.⁶⁴ Oznamovací povinnost je povinností soudu, nikoliv dlužníka.⁶⁵

Pro úplnost je třeba uvést, že pokud je podán vadný insolvenční návrh (nebude úředně ověřen podpis osoby, která návrh podala nebo nebude obsahovat uznávaný elektronický podpis), soud nebude k takovému návrhu přihlížet.⁶⁶ Potřeba úředně ověřeného podpisu pramení hlavně z toho, aby byly eliminovány podvodné návrhy, které by měly za následek zahájení insolvenčního řízení⁶⁷ a mohlo by tak dojít k nenávratnému poškození např. dobré pověsti domnělého dlužníka. K odstranění vad insolvenčního návrhu soud nevyzývá, bez dalšího ho odmítne, a to nejpozději do 7 dnů od podání návrhu.⁶⁸ Navrhovatel je oprávněn z vlastního podnětu vady odstranit. Učinit tak může do chvíle, kdy soud prvního stupně vydá usnesení o odmítnutí návrhu.⁶⁹

Se zahájením insolvenčního řízení spojuje IZ účinky, které jsou uvedeny v ustanovení §§ 109 a 111 a nastávají právě okamžikem zveřejnění vyhlášky v insolvenčním rejstříku a na úřední desce soudu. Účinky trvají až do doby, kdy je insolvenční řízení skončeno. Tyto účinky značně zasahují do práv dlužníka, a proto se zde výrazně prosazuje zásada rychlosti insolvenčního řízení. Mezi nejcitelnější zásah do práv dlužníka je bezpochyby omezení jeho dispozičních práv s majetkem.

⁶³ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 76

⁶⁴ Těmito subjekty jsou příslušný finanční úřad, celní úřad, Úřad práce ČR, okresní správa sociálního zabezpečení, obecný soud dlužníka a další.

⁶⁵ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 77

⁶⁶ Ust. § 97 odst. 2 IZ

⁶⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 159

⁶⁸ V případě odmítnutí návrhu má insolvenční navrhovatel možnost podat nový insolvenční návrh.

⁶⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.12.2008, sp. zn. 2 VSPH 290/2008-A-9

Po prozkoumání výše popsaných skutečnostech přechází soud k posuzování samotného návrhu a musí činit úkony, které směřují k rozhodnutí o úpadku. K tomu je mu dána lhůta 10 dní od podání insolvenčního návrhu. Kroky, které soud následně činí se liší podle toho, jestli rozhodne meritorně nebo ne. K rozhodnutím, která nejsou ve věci samé patří odmítnutí návrhu z důvodu nesplnění stanovených náležitostí a dále zastavení řízení z důvodu zpětvzetí návrhu. Aby mohlo být rozhodnuto meritorně, musí být skutečnosti uvedené v návrhu a rozhodující pro rozhodnutí osvědčeny nebo dokázány.⁷⁰ Vydání rozhodnutí o insolvenčním návrhu dlužníka musí být vydáno do 15 dnů od jeho podání. U věřitelského insolvenčního návrhu není lhůta uvedena, ale soud je v takovém případě povinen rozhodnout „bez zbytečného odkladu“. V rámci rozhodování o dlužnickém návrhu není soud povinen nařídít jednání. U věřitelského návrhu tuto povinnost má, avšak nemusí nařizovat jednání, pokud návrhu vyhoví v plném rozsahu, dlužník návrhu neodporuje, přiložené listinné důkazy jsou dostatečné k tomu, aby bylo rozhodnuto nebo se účastníci práva na projednání vzdali.⁷¹

Po provedení úkonů směřujících k rozhodnutí o insolvenčním návrhu přistoupí soud k samotnému rozhodnutí o něm. Pokud je výsledkem zastavení řízení, odmítnutí návrhu nebo jeho zamítnutí, insolvenční řízení tímto okamžikem končí. Zanikají i účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.⁷² V opačném případě soud přistoupí k rozhodnutí o úpadku. Soud rozhoduje usnesením⁷³ a jeho náležitosti jsou uvedeny v ustanovení § 136 odst. 2 IZ. Musí zde být obsažen zejména výrok o zjištění úpadku dlužníka nebo jeho hrozícím úpadku, výrok o ustanovení insolvenčního správce, od kdy nastávají účinky rozhodnutí (den, hodinu a minutu)⁷⁴ o úpadku a dále jsou v rozhodnutí uvedeny výzvy pro věřitele. Ve chvíli, kdy

⁷⁰ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0 s. 604

⁷¹ Z uvedeného výčtu existují výjimky uvedené v ust. § 133 odst. 2 kdy soud musí nařídít jednání vždy, tedy pokud závisí rozhodnutí na zjištění sporných skutečností o tom, zda dlužník je v úpadku. V tomto případě pak není rozhodující, jestli byly splněny případy uvedené v ust. § 133 odst. 1 IZ. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.12. 2010, sp. zn. 29 NSCR 41/2010

⁷² Ust. § 146 odst. 1 IZ

⁷³ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 89

⁷⁴ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 234

je v insolvenčním návrhu obsažen i návrh způsobu řešení úpadku dlužníka, rozhoduje o něm soud v samostatném výroku.⁷⁵ Opravným prostředkem proti rozhodnutí o úpadku je odvolání, které je však přípustné pouze v případě věřitelského návrhu, a to odvolání dlužníkem jak je uvedeno v ustanovení § 141 odst. 1 IZ.

5.1.1 Moratorium

Jelikož je rozhodnutí o úpadku až mezním řešením platební neschopnosti dlužníka, umožňuje mu IZ ještě před konečným rozhodnutím o úpadku, aby tuto situaci vyřešil v rámci tzv. moratoria. Pokud je moratorium vyhlášeno, nemůže být po dobu jeho trvání zároveň vyhlášeno i rozhodnutí o úpadku. V období trvání moratoria (nejdéle 3 měsíce) má dlužník možnost svou nepříznivou situaci vyřešit. Moratorium může insolvenční soud vyhlásit pouze na návrh dlužníka – podnikatele a lhůta k podání činí 7 dní (prominutí lhůty není přípustné). Moratorium může být vyhlášeno i před zahájením insolvenčního řízení, jehož podmínky stanoví IZ.

5.2 Rozhodnutí o způsobech řešení úpadku

Ve chvíli, kdy je meritorně rozhodnuto o úpadku dlužníka, přichází na řadu stanovení o způsobu jeho řešení. Různé způsoby řešení úpadku jsou uvedeny v části II IZ a jsou jimi konkurz, reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku pro jiné konkrétní subjekty či specifické druhy případů. O způsobu, jakým bude úpadek dlužníka řešen, může insolvenční soud rozhodnout dvěma způsoby, a to buď přímo v rozhodnutí o úpadku, nebo v samostatném rozhodnutí.

První způsob rozhodnutí přichází v úvahu tehdy, pokud dlužník spojil s insolvenčním návrhem i jako způsob řešení úpadku návrh na reorganizaci a zároveň předložil reorganizační plán, který byl schválen všemi skupinami věřitelů. Dalším případem, kdy může soud při rozhodování o úpadku zároveň rozhodnout i o způsobu řešení je situace, kdy dlužník společně s insolvenčním návrhem podal i návrh na povolení oddlužení. A konečně soud v rozhodnutí o úpadku určí i způsob jeho řešení ve chvíli, kdy jiný způsob řešení, než konkurz není přípustný.

⁷⁵ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 257

Pokud má soud rozhodovat o způsobu řešení úpadku v samostatném rozhodnutí, musí tak učinit do tří měsíců od rozhodnutí o úpadku a zároveň nesmí rozhodnout dřív, než skončí schůze věřitelů, která byla svolána rozhodnutím o úpadku.⁷⁶ Při rozhodování o způsobu řešení úpadku v samostatném rozhodnutí je soud vázán usnesením o způsobu řešení úpadku, které bylo přijato na schůzi věřitelů.⁷⁷ V případě, že dlužník podá návrh na povolení oddlužení v insolvenčním řízení, které bylo zahájeno jinou osobou, má soud k dispozici kratší lhůtu k rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, a to pouze 30 dnů.⁷⁸ Není-li zde dán důvod rozhodovat buď na základě usnesení věřitelů⁷⁹ nebo při podání návrhu dlužníka, rozhoduje soud o způsobu řešení úpadku dle vlastního uvážení.⁸⁰

Rozhodování soudu o způsobu řešení úpadku reorganizací nebo konkurzem je spjato zároveň s určením osoby znalce pro účely ocenění majetkové podstaty. Společně s určením osoby znalce soud stanoví, aby byl posudek vypracován v písemné formě. Stejným způsobem insolvenční soud postupuje i za situace, kdy se na osobě znalce usnese schůze věřitelů podle ustanovení § 153 odst. 2 a 3 IZ.

5.3 Rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku

Specifická situace nastává tehdy, jestliže po rozhodnutí o úpadku dlužníka insolvenční soud zjistí ještě před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, že takový dlužník v úpadku není. Jestliže se ukáže, že dlužník není v úpadku až po rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, není možné ustanovení § 158 IZ aplikovat.⁸¹ Popsanou situaci řeší ustanovení § 158 IZ. I bez návrhu soud rozhodne, že dlužník

⁷⁶ Ust. § 149 odst. 1 IZ

⁷⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 267

⁷⁸ Ust. § 149 odst. 2 písm. a) IZ

⁷⁹ Tímto usnesením soud není vázán, pokud je dlužníkem osoba, u které je způsob řešení úpadku přijatý v usnesení věřiteli vyloučen nebo je usnesení v rozporu s přijatým a doloženým reorganizačním plánem.

⁸⁰ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 94

⁸¹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 345

není v úpadku v případě, že ten nebyl osvědčen, žádný z věřitelů se do insolvenčního řízení nepřihlásil a zároveň bylo ověřeno, že jsou uspokojeny veškeré pohledávky za majetkovou podstatou včetně pohledávek postavené jim na roveň.⁸² Na návrh insolvenční soud rozhoduje tehdy, pokud k návrhu dlužník připojí i listinu, kde všichni věřitelé společně s insolvenčním správcem vyslovili s podávaným návrhem souhlas a všechny podpisy na listině jsou zároveň úředně ověřeny. Právní mocí takového rozhodnutí insolvenční řízení končí. S právní mocí se rozhodnutí stává vykonatelným a nastávají jeho účinky.

Důvody, které mohou vést k vydání rozhodnutí o tom, že dlužník není v úpadku lze aplikovat i na pozdější zrušení konkurzu dle ustanovení § 308.

5.4 Přezkumné jednání přihlášených pohledávek

Pohledávky přihlášené do insolvenčního řízení musí být následně přezkoumány, a to z toho důvodu, zda byly do tohoto řízení přihlášeny po právu. Přezkumné jednání lze považovat za speciální druh řízení, probíhající před insolvenčním soudem a pokládá se za jednání ve věci samé.⁸³ Hlavním účelem je zjištění nebo popření přihlášených pohledávek. Předběžně přihlášené pohledávky posuzuje insolvenční správce a následně patří přezkumná činnost insolvenčnímu soudu v rámci přezkumného jednání, které je soud povinen nařídit.

V okamžiku, kdy přihláška dojde soudu, ji soud postoupí insolvenčnímu správcovi, který učiní úkony ke zjištění a přezkoumání pohledávky. Insolvenční správce následně ze všech přihlášených pohledávek sestaví seznam, který je soud povinen do 15 dnů přede dnem konání přezkumného jednání zveřejnit v insolvenčním rejstříku. V případě, že se má přezkumné jednání konat do 15 dnů po uplynutí lhůty určené k přihlašování pohledávek, je nutné seznam zveřejnit minimálně 3 dny před konáním přezkumného jednání. V insolvenčním rejstříku je soud povinen bez zbytečného odkladu zveřejňovat veškeré změny, které se na přihlášených pohledávkách udály. Podle tohoto seznamu přihlášených pohledávek se následně i přihlášené pohledávky přezkoumávají v rámci přezkumného jednání.

⁸² HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 92

⁸³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 414

Termín nařízeného přezkumného jednání je určen insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku⁸⁴ a musí se konat ve lhůtě maximálně 2 měsíců po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek.

Předvolání k přezkumnému jednání soud doručuje dlužníkovi a insolvenčnímu správci do vlastních rukou. Uvedené předvolání musí obsahovat poučení potřebnosti jejich účasti na tomto řízení.⁸⁵ Soud je oprávněn po insolvenčním správci požadovat i potřebnou součinost na přípravě přezkumného jednání, a to hlavně v těch případech, kdy bude do insolvenčního řízení přihlášen velký počet věřitelů.⁸⁶

Přezkum jednotlivých pohledávek v přezkumném jednání realizuje insolvenční správce a pořadí přezkumu jednotlivých pohledávek udává pořadí pohledávek uvedených v seznamu přihlášených pohledávek. V seznamu musí být insolvenčním správcem jasně vyznačeno, jaká z pohledávek je vykonatelná⁸⁷ V případě, že má insolvenční správce pochybnosti o vykonatelnosti přihlášené pohledávky (nejlépe zjištěných již při přípravě seznamu přihlášených pohledávek), požádá insolvenční soud o rozhodnutí v rámci dohlédací činnosti, jestli bude tato pohledávka přezkoumána. Proti tomuto rozhodnutí soudu není přípustný opravný prostředek.⁸⁸

V přezkumném jednání se jak insolvenční správce a dlužník, tak opět i věřitelé vyjádří, jestli přihlášenou pohledávku považuje za zjištěnou nebo zda ji popírá. Popěrné právo věřitele bylo opět zakotveno do právní úpravy insolvenčního řízení, a to na základě nálezu pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/10 ze dne

⁸⁴ Ust. § 190 odst. 2 IZ

⁸⁵ K nezbytnosti přítomnosti insolvenčního správce na přezkumném řízení se vyjádřil i Vrchní soud v Praze. Dle vyjádření je osobní účast správce na přezkumném jednání nepostradatelná a není možné, aby přihlášené pohledávky popíral nebo uznával někdo jiný, než ten, kdo je uvedený v ust. § 192 odst. 1 IZ. Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.8.2010, sp. zn. 1 VSPH 631/2010

⁸⁶ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 329

⁸⁷ Jedná se o každou pohledávku, která byla věřitelem v přihlášce jako vykonatelná uplatněna a je současně prokázána veřejnou listinou a dále to jsou pohledávky, které se staly vykonatelné nejpozději ke dni rozhodnutí o úpadku.

⁸⁸ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 329-330

1.7.2010, kterým bylo zrušeno ustanovení § 192 odst. 1 věty první včetně věty za středníkem IZ.⁸⁹ Do seznamu přihlášených pohledávek se pak uvádějí tyto skutečnosti společně s uvedením rozsahu, ve kterém je pohledávka považována za zjištěnou, případně popřenou. Seznam doplněný o tyto skutečnosti se pak stává součástí zápisu o přezkumném jednání. Pokud nedojde k pořízení pohledávky, je tím okamžikem pohledávka zjištěna a věřitel je v tuto chvíli oprávněn, aby byl uspokojen z majetkové podstaty dlužníka. Dalším významným oprávněním je, že svým hlasem při hlasování ve věřitelských orgánech může částečně ovlivňovat další průběh insolvenčního řízení (samozřejmě za dodatečného souhlasu insolvenčního soudu). Pokud je pohledávka popřena, má věřitel možnost domáhat se zjištění pohledávky v rámci tzv. incidenčního sporu (viz kapitola 7).

5.5 Rozhodnutí o zpeněžení majetkové podstaty

Způsoby zpeněžení majetkové podstaty dlužníka je možné učinit na základě ustanovení § 286 odst. 1 IZ třemi způsoby, a to veřejnou dražbou⁹⁰, prodejem movitých věcí a nemovitostí dle ustanovení obsažených v OSŘ o výkonu rozhodnutí a prodejem majetku mimo dražbu. Zpeněžování majetku veřejnou dražbou není uvedeno na prvním místě náhodou. Uvedená forma zpeněžení je považována za nejtransparentnější způsob, už z toho důvodu, že insolvenční správce nemůže být napadán některým z věřitelů, že zvolil nevhodný způsob zpeněžení, případně majetek neprodal za dostatečně vysokou cenu. Pokud není možné majetek zpeněžit uvedeným způsobem, přichází na řadu zbylé dva způsoby.⁹¹ I přes domnělou transparentnost při zpeněžování majetku ve veřejné dražbě se domnívám, že bývá v praxi mnohdy tento způsob zneužíván. Pokud tomu svědčí např. zájem věřitele, není výjimkou, že dochází k tichým dohodám mezi ním a insolvenčním správcem, který může naopak mít určitý vliv na výsledek dražby.

⁸⁹ PACHL, L. *Insolvenční zákon s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, s. 484. ISBN 978-80-7375-675-2 s. 231-243

⁹⁰ Srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7.10.2009, sp. zn. 2 VSPH 344/2009-B-198

⁹¹ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 503

Zahájit zpeněžení je možné až po právní moci rozhodnutí o prohlášení konkurzu. Avšak ještě předtím musí proběhnout první schůze věřitelů.⁹² Schůze věřitelů zde hraje poměrně důležitou roli už z toho důvodu, že může dát insolvenčnímu správci doporučení, jakým způsobem má zpeněžení proběhnout.⁹³ Pokud insolvenční správce nemá k dispozici souhlas věřitelského orgánu, nemůže sám rozhodnout ani o způsobu, jakým bude provedeno. Pokud zde vznikne rozpor mezi věřitelským orgánem a insolvenčním správcem, řeší se tyto situace buď na schůzi věřitelů nebo je k tomu oprávněn v rámci své dohlédací činnosti insolvenční soud.⁹⁴ O majetku, ke kterému uplatnil věřitel právo ze zajištění, rozhoduje tento věřitel a insolvenční správce je tímto pokynem vázán podle ustanovení § 293 odst. 1 IZ.

5.5.1 Opatření soudu při zjišťování majetkové podstaty

Aby mohlo být rozhodnuto o zpeněžení majetkové podstaty, je nutné ji nejprve zjistit. Při zjišťování majetkové podstaty rozhoduje soud o různých opatřeních a o způsobech jejich provádění, která jsou k tomu nezbytná, a to do chvíle, než je dosazen insolvenční správce případně předběžný správce.⁹⁵

Soud dále předvolává dlužníka k výslechu o prohlášení o jeho majetku, kdy z tohoto výslechu soud vyhotoví protokol dle ustanovení § 216 IZ. Nedílnou součástí protokolu je výslovné prohlášení, že jsou v prohlášení uvedeny jen úplné a pravdivé údaje o majetku dlužníka. Po ukončení výslechu je protokol podepsán soudcem, předvolaným a zapisovatelem. Další náležitostí protokolu je poučení uvedené v ustanovení § 214 odst. 1 IZ. Předvolaný je zde poučen o tom, jaké následky má odmítnutí podat prohlášení případně pokud v protokolu uvede nepravdivé nebo neúplné údaje.

⁹² Ust. § 283 odst. 2 IZ

⁹³ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 472 s. ISBN 978-80-7375-329-4 s. 363

⁹⁴ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 503

⁹⁵ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 147

Jednání vedené dle ustanovení § 216 odst. 1 může být vedeno pouze soudcem a nemůže být zastoupen na základě jeho pověření ani vyšším soudním úředníkem ani asistencem soudce.⁹⁶ O výsledku o prohlášení majetku soud vyrozumívá jak insolvenčního správce, tak věřitelský výbor a opis protokolu je těmto subjektům následně doručován a současně se zveřejní v insolvenčním rejstříku.⁹⁷

5.6 Rozhodnutí o konečné zprávě a rozvrhu

Proces zpeněžení majetkové podstaty je završen předložením konečné zprávy a vyúčtování odměny společně s výdaji insolvenčního správce insolvenčnímu soudu. Konečnou zprávu by měl soud sám přezkoumat, a to především z hlediska věcného a formálního. V případě zjištěných vad bránících jejímu schválení může soud buď nedostatky odstranit po slyšení insolvenčního správce, v horším případě ji vrátí k přepracování.⁹⁸

V konečné zprávě shrne insolvenční správce svou dosavadní činnost v rámci insolvenčního řízení a současně vyčíslí její finanční výsledky. Dle ustanovení § 302 odst. 2 IZ musí konečná zpráva obsahovat zejména přehle pohledávek za majetkovou podstatou společně s pohledávkami jim na roveň postavenými, které insolvenční správce uspokojil a jaké ještě zůstanou neuspokojené, dále je zde přiložen přehled výdajů, které byly vynaloženy v rámci správy majetkové podstaty. Pokud jsou zde vyčísleny výdaje, které nejsou obvyklé, musí k nim být uvedeno zdůvodnění, proč byly vynakládány. Nedílnou součástí konečné zprávy jsou i výsledky zpeněžení majetkové podstaty společně s výsledkem, kterého bylo dosaženo, uvedení majetku, jenž nebyl zpeněžen, k čemuž musí být opět přiloženo odůvodnění, proč nebyl zpeněžen. Pokud došlo k částečnému rozvrhu, uvedou se i výsledky tohoto rozvrhu. V závěru konečné zprávy je obvykle uveden přehled, jak byli uspokojováni z majetkové podstaty zajištění věřitelé a nakonec insolvenční

⁹⁶ ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon: poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008. 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2 s. 336

⁹⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 381

⁹⁸ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 524

správce uvádí, jaké významné právní úkony musel činit v průběhu insolvenčního řízení. V konečné zprávě by měli být uvedeni i ti věřitelé, mezi něž bude zbylá částka přerozdělena.

Může nastat situace, kdy do konečné zprávy nebude některý z věřitelů zahrnut. Takový věřitel se může proti konečné zprávě bránit prostřednictvím námitek. V případě, že tak neučiní a konečná zpráva bude schválena ve stávající podobě, nemůže se věřitel následně bránit prostřednictvím odvoláním s tvrzením, že nebyl zahrnut do rozvrhového usnesení.⁹⁹

Jak bylo uvedeno výše, společně s konečnou zprávou předkládá insolvenční správce soudu i vyúčtování své odměny a výdajů. Pokud není možné určit odměnu správce podle příslušné vyhlášky¹⁰⁰, rozhoduje o odměně správce insolvenční soud. Při rozhodování o odměně vezme soud v potaz veškeré skutečnosti jako je např. délka insolvenčního řízení, jeho náročnost apod.

Konečná zpráva je zveřejněna insolvenčním soudem prostřednictvím vyhlášky. Ta je též zveřejněna v insolvenčním rejstříku a do 15 dnů od takového zveřejnění proti ní mohou účastníci řízení podávat námitek, o čemž jsou poučeni soudem. Na základě ustanovení § 304 odst. 3 IZ je soud povinen nařídit jednání k projednání závěrečné zprávy. Termín a místo jednání soud opět zveřejní vyhláškou, zvláště doručuje pouze osobám uvedeným v témže ustanovení. Jednání o konečné zprávě probíhá před insolvenčním soudem, který se v rámci projednání konečné zprávy zabývá též námitkami, jestliže byly podány. Pokud námitek podány nebyly nebo nejsou důvodné, insolvenční soud konečnou zprávu společně s vyúčtováním odměny a výdajů insolvenčního správce schválí. V opačném případě soud konečnou zprávu nepřijme a zároveň uloží správci povinnost předložit novou konečnou zprávu. K tomu mu poskytne dostatečnou lhůtu.

Jestliže je konečná zpráva schválena a nabyla právní moci, stane se podkladem pro vyhotovení rozvrhu. Návrh rozvrhového usnesení předkládá soudu insolvenční správce. V usnesení uvede, jaká částka by měla být vyplacena na

⁹⁹ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 522

¹⁰⁰ Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů

jednotlivé pohledávky v upraveném seznamu přihlášených pohledávek. Rozvrh se vztahuje jen na pohledávky, které bylo nutné přihlásit do insolvenčního řízení na základě ustanovení § 173, ale i těch pohledávek, které výjimečně do insolvenčního řízení nebylo nutné přihlašovat. Co se týče sporných pohledávek, ty zůstanou prozatím nevyplaceny. K jejich úhradě bude u insolvenčního soudu do úschovy uložena určená částka a jakmile je bude možné vyplatit, vydá insolvenční soud nové rozvrhové usnesení.¹⁰¹ Součástí rozvrhového usnesení je i lhůta, ve které je insolvenční správce povinen jej splnit. Lhůta může činit maximálně dva měsíce od právní moci rozvrhového usnesení.¹⁰²

¹⁰¹ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 528

¹⁰² Ust. § 307 odst. 2 IZ

6 Dohledací činnost soudu v rámci insolvenčního řízení

Jak bylo výše uvedeno, druhou funkcí insolvenčního soudu je tzv. dohlédací činnost. V rámci této činnosti plní soud úlohu dozorového orgánu nad činností jiných procesních subjektů, zajišťuje průběh řízení a schvaluje určené úkony. Rozhodnutí, která insolvenční soud v při výkonu dohlédací činnosti činí nemohou být napadána žádným opravným prostředkem.¹⁰³ Do dohlédací činnosti insolvenčního soudu také nespádají incidenční spory¹⁰⁴, i když jsou řešeny v rámci insolvenčního řízení.

Dohlédací činnost soudu se vztahuje na dlužníka, věřitele, insolvenčního správce, případně na další správce a likvidátora dlužníka. Do dohlédací činnosti soudu spadá i oprávnění požadovat po insolvenčním správci zprávy a vysvětlení týkající se jeho postupu, může nahlížet do účtů vedených insolvenčním správcem. Soud dále provádí šetření a ukládá insolvenčnímu správci pokyny různého charakteru a může po insolvenčním správci vyžadovat opatřování stanovisek věřitelského výboru.¹⁰⁵ Výsledkem dohlédací činnosti je zpravidla usnesení. Insolvenční správce je vázán pokyny insolvenčního soudu jako dozorového orgánu. Pokud i přes výslovné poučení o možnosti uložení pořádkové pokuty nečiní, co má, nemůže soud vykonávat nad jeho jednáním v rámci insolvenčního řízení řádně dohlédací činnost a zajistit tak transparentnost samotného insolvenčního řízení.¹⁰⁶

Problematiku dohlédací činnosti upravu ustanovení § 11 IZ. Dohlédací činnost soudu slouží k lepšímu vymezení, jakou pozici insolvenční soud má ve vztahu k ostatním subjektům, tzn. insolvenční soud má právo všem subjektům ukládat určité povinnosti, které se týkají jejich působení v řízení. Jak bylo uvedeno výše, jestliže subjekt neuposlechne a na výzvu soudu patřičný úkon nevyko-

¹⁰³ Ust. § 91 IZ

¹⁰⁴ ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon: poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008. 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2 s. 46

¹⁰⁵ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 12

¹⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29.4.2010, sp. zn. 2 VSOL 158/2010-B-46

ná, má soud v rukou nástroj na vymožení této povinnosti, a to pořádkovou pokutu, kterou upravuje ustanovení § 81 IZ.

Pokud bychom mohli jmenovat jednotlivá rozhodnutí spadající do dohlédací činnosti soudu, jednalo by se o potvrzení usnesení schůze věřitelů o stanovení nového insolvenčního správce, dále poskytnutí souhlasu věřitelům k vyplacení zálohy insolvenčnímu správci na odměnu a hotové výdaje, rozhodnutí o zproštění mlčenlivosti insolvenčního správce, rozhodnutí o potvrzení členů věřitelského výboru, rozhodnutí o odvolání některého člena věřitelského výboru, rozhodnutí o nařízení doplňující volby věřitelského výboru a rozhodnutí o odmítnutí zvolení některého člena věřitelského výboru. Pod uvedená rozhodnutí můžeme zahrnout i rozhodnutí o tom, jestli mohou v rámci schůze insolvenčních věřitelů hlasovat i ti věřitelé, kteří mají popřenu pohledávku či ta rozhodnutí, která insolvenčnímu soudu slouží k nápravě situace v případě zahrnutí do majetkové podstaty majetku, který sem nenáleží. Rozhodnutí mající povahu dohlédací činnosti je i rozhodnutí insolvenčního soudu, které vede k ukončení provozu dlužníkovy podniku. Takové rozhodnutí je vydáváno na základě návrhu insolvenčního správce společně s vyjádřením věřitelského výboru. Za významné rozhodnutí vydávané v rámci dohlédací činnosti je pak považováno rozhodnutí insolvenčního soudu o tom, že majetek smí být prodán mimo dražbu. K tomuto rozhodnutí je opět potřeba souhlasného vyjádření věřitelského výboru. Pokud soud takový souhlas udělí, musí zároveň určit, za jakých podmínek bude majetek mimo dražbu prodáván. Dohlédací činnost soudu slouží také k tomu, aby v rámci dozorovací činnosti přezkoumával pokyny udělované zajištěnými věřiteli, pokud se jedná o zpeněžování věcí, práv pohledávek případně jiných majetkových hodnot sloužících k zajištění pohledávek těchto věřitelů. V průběhu insolvenčního řízení žádá insolvenční správce soud o udělení souhlasu k úhradě pohledávek za majetkovou podstatou, což opět považujeme za rozhodování v souvislosti s dohlédací činností soudu.

Soud při dohlédací činnosti vydává i méně závažná rozhodnutí, mezi které řadíme např. rozhodnutí soudu o povinnosti zaplatit zálohu navrhovatelem sloužící k zaplacení nákladů vzniklých v insolvenčním řízení, nebo pokud soud vydává rozhodnutí, kterým ruší výpověď z nájemní smlouvy.¹⁰⁷

¹⁰⁷ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 37

Jak už bylo uvedeno výše, insolvenční soud plní i dozorovou činnost nad činností insolvenčního správce. Touto činností je právě oprávnění nahlížet do účtů vedených insolvenčním správcem a provádět šetření. Soud může od správce vyžadovat i podávání zpráv o jeho postupu a jiná vysvětlení týkající se jeho činnosti.

V důsledků přetížení soudů podáváním insolvenčních návrhů může dojít k tomu, že soud bude dohlédací činnost zanedbávat a dojde tak k provedení úkonu jiného procesního subjektu, který bude neoprávněný. V takovém případě odpovídá stát za škodu, kterou soud svým liknavým přístupem způsobil, ač byl povinen jednat.¹⁰⁸

Pro úplnost je třeba dodat, že dohlédací činnost soudu trvá v průběhu celého insolvenčního řízení. Znamená to tedy, že tuto činnost počíná vykonávat ve chvíli, kdy mu dojde insolvenční návrh a končí pravomocným rozhodnutím o zrušení insolvenčního řízení, resp. pravomocným usnesením o zrušení konkursu.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2004, sp. zn. 29 Cdo 3064/2000

¹⁰⁹ Toto vymezení není u v případě konkursu úplně přesné, jelikož jak je uvedeno v ust. § 313 odst. 1 IZ, funkce insolvenčního správce nekončí zrušením konkursu a tudíž nad ním musí být prováděn dohled soudem do chvíle, kdy svou činnost ukončí, tzn. např. předá dlužníkovi majetek, který nemusel být zpeněžován apod.

7 Incidenční spory

V rámci insolvenčního řízení může dojít k situaci, kdy je nutné vyřešit sporné otázky týkající se tohoto konkrétního řízení. Dle ustanovení § 159 IZ se za incidenční spory považují spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty (tzv. excindační spory)¹¹⁰, spory týkající se vypořádání společného jmění manželů, spory na základě odpůrčí žaloby, spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem a další spory označené dle zákona za incidenční.

V odst. 2 citovaného ustanovení IZ tvrdí „že pro jiné spory, jejichž účastníkem je insolvenční správce, nelze ustanovení o incidenčních sporech použít, i když probíhají za trvání insolvenčního řízení“. Za takové spory lze považovat např. žaloby, které podává insolvenční správce k vymáhání prostředků do majetkové podstaty případně se může jednat o žaloby proti správci v případě pohledávek za majetkovou podstatou dle ustanovení § 203 odst. 4 IZ.¹¹¹ Konečně za incidenční spor nelze považovat ani spor mezi insolvenčním správcem na straně žalobce a exekutorem na straně žalovaného o vydání výtěžku zpeněžení věcí ve vlastnictví dlužníka.¹¹²

Jak bylo již výše uvedeno, incidenční spor je řešen v rámci konkrétního insolvenčního řízení. Toto konkrétní řízení je na výsledku incidenčního sporu určitým způsobem závislý a může mít na hlavní insolvenční řízení vliv. Incidenční spor je zákonem definován jako spor vyvolaný insolvenčním řízením. K jeho projednávání je příslušný výlučně insolvenční soud.¹¹³ Incidenční spory mohou trvat jen po určitou omezenou dobu, kterou je trvání insolvenčního řízení. Po jeho ukončení již není možné v takto vyvolaném sporu pokračovat.¹¹⁴ Výjimku před-

¹¹⁰ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0 s. 605

¹¹¹ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 97

¹¹² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.8.2010, č. j. 1 VSPH 443/2010-A-59 ve věci sp. zn. MSPH 94 INS 3902/2010

¹¹³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 349-350

¹¹⁴ Ust. § 159 odst. 3 IZ

stavují insolvenční řízení, která byla ukončena zrušením konkursu po splnění rozvrhového usnesení, po splnění reorganizačního plánu nebo po splnění oddlužení. V těchto situacích lze pokračovat v incidenčním sporu a na místo insolvenčního správce nastupuje dlužník případně věřitel.¹¹⁵

7.1 Zahájení incidenčního sporu a jeho projednání

Incidenční spor se zahajuje na návrh oprávněné osoby na zahájení incidenčního sporu a projednává se zásadně v rámci insolvenčního řízení.¹¹⁶ Na základě ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ je takový návrh považován za žalobu. Ve chvíli, kdy by zde mohla vzniknout obava, že bude mít zahájení a projednání incidenčního sporu významný vliv na délku insolvenčního řízení, může předseda insolvenčního soudu tento incidenční spor přikázat jinému soudci insolvenčního soudu, jinak žalobu řeší ten soudce, který dohlíží na insolvenční řízení, kterého se incidenční spor týká.¹¹⁷ Přikázání věci jinému soudci insolvenčního soudu se děje na základě písemného opatření, které není svou povahou rozhodnutím a pouze se zakládá do insolvenčního spisu.¹¹⁸

Existují incidenční spory, kde jako jeden z účastníků nevystupuje insolvenční správce. V tomto případě je insolvenční soud povinen všechna rozhodnutí, která učinil v rámci incidenčního sporu neprodleně sdělit i insolvenčnímu správci. Informační povinnost soud může splnit i tím, že insolvenčnímu správci pošle stejnopisy těchto rozhodnutí.

Pro úspěšné zahájení incidenčního sporu je nutné podat návrh na jeho zahájení včas. Opožděně podané návrhy insolvenční soud usnesením odmítne. Stejně tak žalobu soud odmítne v případě, že je podána osobou k tomu neoprávněnou nebo žaloba trpí takovými nedostatky, které se nepodaří odstranit a tudíž za-

¹¹⁵ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 272-276

¹¹⁶ Dříve byly incidenční spory považovány za samostatnou věc, a proto mohla vzniknout situace, kdy nebyl spor projednáván tímž soudem, jako insolvenční řízení.

¹¹⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 279

¹¹⁸ ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon: poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008. 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2 s. 266

braňují dalšímu pokračování. Lhůtu k podání návrhu na zahájení incidenčního sporu stanoví insolvenční zákon. Uvedená lhůta má hmotněprávní charakter, jak se ve svém rozhodnutí vyjádřil i Vrchní soud v Olomouci. V usnesení č. j. 3 VSOL 12/2011-26 ze dne 20.4.2010 jasně stanovil, že „*lhůta k podání incidenční žaloby je lhůtou hmotněprávní, pro její dodržení je nutno, aby předepsaný právní úkon byl ve stanovené lhůtě doručen příslušnému soudu*“. Dle ustanovení § 83 IZ není možné zmeškání lhůty prominout.

Insolvenční soud může řízení též zastavit. Děje se tak tehdy, pokud brání projednání věci nedostatky v podmínkách řízení, které nelze odstranit nebo se je odstranit nepodařilo.¹¹⁹ Insolvenční soud řízení zastaví i z důvodů uvedených v ustanovení § 161 odst. 2 IZ, tedy v případě, že insolvenční soud ukončí účast popírajícího věřitele v insolvenčním řízení v průběhu incidenčního sporu o pravost, výši či pořadí pohledávky a insolvenční správce ve lhůtě, kterou určí insolvenční soud, nepodá návrh na pokračování v řízení.

Rozhodnutí o odmítnutí či zastavení incidenční žaloby může být přezkoumáno na základě včas podaného odvolání. Lhůta činí 15 dní a upravuje ji ustanovení § 201 až 226 OSŘ.

7.2 Jednání o incidenčním sporu

Projednávání incidenčního sporu se řídí ustanoveními obsaženými v OSŘ, jelikož ustanovení § 85 IZ nelze na tyto spory použít. Na incidenční spory se aplikují zejména ustanovení § 114 až 118 OSŘ.

Dle ustanovení § 114a soud v případě, že neshledá existenci překážek bránících v pokračování řízení, připraví jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout při jednom jediném jednání. Dle odstavce 2 citovaného ustanovení učiní v přípravném jednání soud několik úkonů zajišťujících následný příznivý průběh. Těmito úkony jsou především výzva žalovanému a dalším osobám, aby se k návrhu vyjádřili případně předložili relevantní listiny, vyžádá si zprávy o skutečnostech, které považuje za potřebné k rozhodnutí a další. To, aby se žalovaný ve věci písemně vyjádřil, mu může soud i uložit jako povinnost, vyžaduje-li to povaha věci či okolnosti daného případu. Jestli i přes uloženou povinnost se

¹¹⁹ Ust. § 160 odst. 5 IZ

žalovaný ve věci nevyjádří, nastávají následky s tím spojené, nastává fikce uznání nároku a následné vydání rozsudku pro uznání.¹²⁰

K jednání, které soud následně nařídí, předvolá i účastníky a další osoby, jichž je třeba (znalce, svědky). Od nařízení jednání může soud upustit, pokud to zároveň připouští i OSŘ. Tak například dle ustanovení § 115a není nutné jednání nařizovat, pokud může soud ve věci rozhodnout jen na základě předložených listinných důkazů, účastníci se práva na projednání věci vzdali a s projednáním věci bez nařízení jednání vyslovili souhlas. Z výše uvedených skutečností lze dovozovat, že incidenční spory se projednávají jako běžná sporná věc.¹²¹

V souvislosti s tímto řízením je také nutné upozornit na důležitou zásadu ovládající řízení v incidenčních sporech. Jedná se o princip koncentrace řízení uvedený v ustanovení § 118b OSŘ, která ukládá účastníkům řízení, aby všechny rozhodné skutečnosti ve věci samé a označení důkazů uvedli do určité doby, a to do skončení prvního jednání, které se ve věci konalo. Na skutečnosti uvedené účastníky později bude brát soud v potaz jen v případě, že budou zpochybňovat věrohodnost provedených důkazních prostředků, označených po prvním jednání případně se bude jednat o skutečnosti, které účastník bez svého zavinění nemohl uvést.¹²²

7.3 Rozhodnutí v incidenčním sporu

Rozhodnutí v incidenčním sporu může mít dvojí podobu. Buď může insolvenční soud rozhodnout vyhovujícím nebo zamítavým rozsudkem nebo usnesením, kterým se schvaluje smír. Smír se v incidenčních sporech schvaluje za přiměřeného použití ustanovení § 99 OSŘ, kde je tato problematika řešena. Tak jako v „běžných“ občanskoprávních sporech je soud primárně povinen usilovat o to, aby byl o věci uzavřen smír. Musí to samozřejmě připouštět i povaha projednávané věci. Dle odstavce 1 citovaného ustanovení se při pokusu o uzavření

¹²⁰ Srov. např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20.9.2012, sp. zn. 2 VSPH 146/2012-65

¹²¹ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9 s. 280

¹²² HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 98

smíru předseda soudu snaží s účastníky věc probrat, zároveň je upozornit na právní úpravu a stanoviska Nejvyššího soudu, jakož i na rozhodnutí, která se týkají té konkrétní věci a jsou uveřejněna ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Aby mohl být v incidenčním sporu uzavřen smír, je zde dána ještě jedna speciální podmínka, bez níž být smír uzavřen nemůže. Pokud totiž smír uzavírá insolvenční správce, musí k tomu zároveň udělit souhlas i věřitelský výbor, resp. zástupce věřitelů.

Usnesení soudu o schválení smíru má stejné účinky jako pravomocné rozhodnutí a zrušit ho soud může pouze v případě, jestliže se později ukáže, že takto schválený smír byl podle hmotného práva neplatný. O zrušení smíru již rozhoduje soud rozsudkem.¹²³ Lhůta na podání návrhu na zrušení smíru činí tři roky a počíná běžet od právní moci usnesení o schválení smíru.

Pokud soud rozhoduje ve věci meritorně na základě rozsudku, je možné se proti němu odvolat, a to ve lhůtě 15 dní. Naproti tomu usnesení o schválení smíru v incidenčním sporu být napadeno odvoláním nemůže. Rozsudek, který nabyl právní moci, se v tu chvíli stává závazným, a to pro všechny procesní subjekty, tzn. pro soud, dlužníka, stejně tak i pro všechny věřitele, insolvenčního správce a další.¹²⁴ V rámci rozhodnutí incidenčního sporu je zároveň soudem rozhodnuto i o nákladech řízení incidenčního sporu a jejich náhradě. Pokud nestanoví IZ něco jiného, vztahuje se na náhradu nákladů incidenčního sporu ustanovení obsažená v OSŘ.¹²⁵ Náklady vzniklé incidenčním sporem jsou považovány za zvláštní pohledávku, a proto není vyloučeno, že budou uspokojovány v rámci insolvenčního řízení.¹²⁶

¹²³ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2 s. 355

¹²⁴ Ust. § 164 IZ

¹²⁵ Ust. § 137 až 151 OSŘ

¹²⁶ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9 s. 99

8 Německé insolvenční právo

Německé insolvenční právo bylo až do roku 1994 upraveno Konkursním řádem z roku 1877. I když byl rekodifikovaný insolvenční řád (dále jen InsO) přijat už v roce 1994, účinnosti nabyl až v roce 1999. Společně s tímto novým insolvenčním řádem byl přijat i uvozovací zákon k insolvenčnímu řádu, který nabyl účinnosti společně s ním.¹²⁷ Německá právní úprava byla při vytváření té české jankousi předlohou a mnoho z institutů německé právní úpravy bylo převzato i do té české. Za významné změny mající vliv na společenské prostředí, které byly vtěleny do německé právní úpravy úpadkového práva je především řešení problematiky tzv. spotřebitelských insolvencí a možnosti osvobození od zbytkového dluhu.¹²⁸

Insolvenční řád se skládá z obecné a zvláštní části. Obecná část německého insolvenčního řádu se vztahuje na řízení jako takové a upravuje ho. Zvláštní část potom pojednává o odchylkách v řešení. V obecné části se nachází úprava klasického konkursního řízení, která v sobě zahrnuje i úpravu likvidace a následného přerozdělení výtěžku. Stejně byl u nás koncipován i předchozí zákon upravující konkurz a vyrovnání v ČR. Jak bylo uvedeno výše, zvláštní část je pak zaměřena na specifická řešení. Těmi jsou podle německého insolvenčního řádu zejména konkursní plán, vlastní správa, oddlužení, spotřebitelské konkursní řízení, ostatní malá řízení a další zvláštní malá řízení.¹²⁹

Nejcitelnější rozdíl mezi českou a německou právní úpravou v případě oddlužení spatřuji ve výši částky, jaká dlužníkovi zůstane k dispozici. V České republice se toto řeší tak, že dlužníkovi zůstane pouze životní minimum a vše, co je navíc náleží insolvenčnímu správci, který s částkou dále nakládá. Naproti tomu v Německé právní úpravě oddlužení je tato problematika upravena tak, že částka, která dlužníkovi zůstane k dispozici se vypočítává z vydělané částky.

¹²⁷ MRÁZEK, J. Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. *Právní rádce* [online]. 12/2004, publikováno 21.12.2004 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://download.ihned.cz/download/economia/DOT/PR_PRIRUCKA/PRprirucka_12_2004.pdf

¹²⁸ HORÁLKOVÁ, M., LINHARTOVÁ, H., HENKEL, B. *Němčina pro právníky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 484 s. ISBN 80-86898-16-4 s. 255-256

¹²⁹ FRELICHOVÁ, K. Oddlužení neboli osobní bankrot. *Aplikované právo* [online]. 2/2008, publikováno 2008 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.aplikovanepravo.cz/clanky-pdf/83.pdf>

Ihned v prvním ustanovení § 1 insolvenčního řádu jsou vytyčeny hlavní cíle řádu. V závěru citovaného ustanovení je pak dlužníkovi dána možnost, aby se od zbývajících dluhů osvobodil. Na rozdíl od českého práva nemusí být splněna podmínka plurality věřitelů pro to, aby byl zjištěn úpadek dlužníka. Německý insolvenční řád neoperuje s pojmem úpadek, ale tuto situaci nazývá institutem „*důvod pro zahájení řízení*“.¹³⁰

Samotný průběh insolvenčního řízení je upraven v ustanoveních § 11 až 216 InsO. Jsou zde upraveny podmínky pro zahájení insolvenčního řízení, ustavování insolvenčního správce, účinky, které jsou spojeny se zahájením insolvenčního řízení, zpeněžení majetkové podstaty apod.

Jak bylo uvedeno výše, německý insolvenční řád obsahuje úpravu tzv. zvláštních typů řízení. Zvláštními typy jsou tedy vlastní správa (§ 270 až 285 InsO), osvobození od zbytkového dluhu (§ 286 až 303 InsO), spotřebitelské řízení a ostatní malá řízení (§ 304 až 314 InsO) a poslední jsou uvedeny zvláštní druhy insolvenčního řízení řešící pozůstalost a bezpodílové spoluvlastnictví (§ 315 až 334).

8.1 Vlastní správa

Jedním ze zvláštních typů řízení je i vlastní správa. Hlavním charakteristickým rysem tohoto řízení je, že dlužníkovi může být na jeho návrh povoleno, aby se svým majetkem nadále sám disponoval a uspokojoval své pohledávky. K tomu je mu dle ustanovení § 270 InsO určen zvláštní druh opatrovníka (správce), který na samostatnou činnost dlužníka dohlíží. Nedílnou součástí návrhu na vlastní správu je i souhlas toho, kdo insolvenční návrh podal. Dalším předpokaldem pro povolení vlastní správy je i to, že nedojde ke zvýhodnění některého z věřitelů. Ke zrušení vlastní správy může dojít ve třech případech. Buď o tom rozhodnou věřitelé na schůzi věřitelů, a to většinou hlasů, nebo dojde ke zrušení vlatní správy na základě zjištění, že při nakládání s majetkem dlužník zvýhodňuje některého z věřitelů a poslední možností je zrušení na vlastní žádost dlužníka.

¹³⁰ SKŘIVÁNKOVÁ, K. Krátký exkurz do německého insolvenčního práva. *Konkursní noviny* [online]. Publikováno 10.11.2010 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeke-insolvencniho-prava-i

Při nařízení vlastní správy má důležitou roli i specifický druh opatrovníka (správce). Například dle ustanovení § 275 InsO musí mít dlužník při uzavírání některých závazků k dispozici zároveň souhlas tohoto správce. Jedná se o ty závazky, které nejsou součástí běžného obchodního styku. Pokud se bude jednat o uzavírání závazků v běžném obchodním styku, není takového souhlasu třeba. Správce může dále požadovat, že veškeré finanční prostředky z těchto závazků plynoucí mohou být poukazovány na jeho účet, ze kterého budou dále poukazovány věřitelům dlužníka.

9 Zhodnocení právní úpravy insolvenčního práva de lege ferenda

I přesto, že se současná právní úprava úpadkového práva snaží postihnout insolvenční řízení v celé své šíři, domnívám se, že jsou zde instituty, které v praxi působí značné potíže jak na straně dlužníka tak věřitele. Dlužník by neměl být nepřiměřeně trestán za to, že se nachází v platební neschopnosti. Jsem toho názoru, že i když jsou insolvenční soudy výrazně zahlceny, nemůže se jejich liknavý přístup k probíhajícím řízením podepisovat jak na dlužnících tak věřitelích. Mnohdy totiž dochází k tomu, že ač by mělo insolvenční řízení pomoci dlužníkovi dostat se z nelehké životní situace, je pro něj naopak likvidační. Mnohdy k tomu dopomáhá i sám věřitel, který může mít na insolvenčním řízení zájem (např. získá výhodněji dlužníkův majetek, než by to bylo bez insolvenčního řízení).

Jedna z prvních problematických situací dle mého názoru nastává už ve chvíli, kdy má být zveřejněna informace o zahájení insolvenčního řízení vyhláškou. Aniž by byl jakkoliv zjištěn úpadek dlužníka, je jeho jméno zveřejněno v insolvenčním rejstříku. Je bezesporu nutné, aby se případní věřitelé o platební neschopnosti dlužníka dozvěděli, nicméně v případech, kdy jsou podávány návrhy, ve kterých se posléze zjistí, že jsou nedůvodné, může být v meziodobí mezi takovým rozhodnutím nenávratně poškozeno jméno domnělého dlužníka. Jeho věřitelé mohou například nabýt dojem, že jejich pohledávka nebude uhrazena ač není doposud splatná. Nehledě na fakt, že na takového člověka hledí společnost s určitým despektem. Myslím si, že by tedy bylo vhodné v tomto směru učinit změny zejména v tom, aby jméno „dlužníka“ bylo do insolvenčního rejstříku, tedy veřejně přístupného rejstříku, zaneseno až po zjištění, že skutečně je osobou neschopnou plnit své závazky. Nemyslím si, že by to mohlo být v rozporu se zásadou rychlosti a hospodárnosti řízení, která je kladena do popředí. Myslím si, že by to naopak mohlo prospět v tom směru, že pokud nebude osoba nedůvodně označena za dlužníka, nepoškodí to její podnikatelskou činnost a bude schopna svým závazkům dostát. Nezřídka totiž dochází k podávání šikanózních návrhů ze strany konkurence. I když má následně poškozený právo na náhradu škody předvídanou ustanovením § 147 IZ, myslím si, že např. v případě velkých společností představuje úhrada náhrady škody zanedbatelný náklad v porovnání s tím, že nebude mít na trhu konkurenci.

Jednu z nejdůležitějších rolí hrají v insolvenčním řízení insolvenční správci. Z praxe je zřejmé, že tito správci ne vždy postupují, tak aby naplnili účel insolvenčního řízení. Velký nedostatek spatřuji zejména v tom, že aby mohla osoba vykonávat funkci insolvenčního správce, nemusí mít vzdělání v oboru práva. Tento nedostatek se pak následně projevuje v plnémíře v praxi. I když zkouška potřebná ke kvalifikování se na insolvenčního správce je složena ze všech podstatných odvětví práva, nemyslím si, že by po vykonání zkoušky insolvenční správci dále své znalosti prohlubovali a případně je aplikovali v praxi. Z praxe jsem měla možnost pozorovat činnost několika insolvenčních správců a nabyla jsem spíše dojmu, že ne vždy insolvenční správce postupuje v zájmu věřitelů, natož dlužníka. Role soudu, která je zde nezpochybnitelná, je ovšem vzhledem k počtu insolvenčních řízení zanedbávána a insolvenční správce se tedy dostává do pozice, kdy nad ním nestojí téměř žádný kontrolní orgán. Jelikož je jejich činnost nezastupitelná, domnívám se, že by se mělo na kontrolu insolvenčních správců vynakládat většího úsilí, aby k jejich libovůli nedocházelo.

Nedostatečným též shledávám, že nikde není jednoznačně vymezeno, co patří do činnosti insolvenčního správce. Insolvenční zákon je v tomto ohledu velmi skromný. Proto by bylo vhodné tuto problematiku vhodným způsobem upravit, aby bylo i pro dlužníka jasné, jakou činnost je povinen insolvenční správce konat. Myslím si, že není v moci dlužníka zjistit si potřebné informace o činnosti insolvenčního správce, jelikož pokud nemá dostatečné právní vzdělání, je pro něj takřka nemožné si tyto informace zajistit. Proto je zřejmé, že v rámci zkvalitnění insolvenčních řízení a hlavně naplnění smyslu celého insolvenčního práva by bylo vhodné utřídit okruh činností insolvenčního správce do jedné právní normy. Zde by měly být jasně specifikovány povinnosti insolvenčního správce.

Velmi sporným se mi jeví též smysl ustanovení § 286 IZ o zpeněžování majetkové podstaty dlužníka. Nepovažuji zpeněžování majetkové podstaty v první řadě veřejnou dražbou za příliš účelné. I když se v literatuře hovoří o tom, že veřejná dražba je nejtransparentnějším způsobem, jak majetkovou podstatu zpeněžit, nemyslím si, že je tím adekvátně reagováno na společenské změny. I když bude majetek zpeněžen v rámci veřejné dražby není zde nikde řečeno, že se tak bude dít opravdu způsobem, který nebude mít nepříznivý dopad na ostatní věřitele a samozřejmě dlužníka. Jestliže bude zajištěný věřitel souhlasit s prodejem zajištěného

majetku ve veřejné dražbě za dohodnutou cenu, domnívám se že by bylo účelné takového zajištěného věřitele už dále nezahrnovat po uspokojení z výtěžku zpeněžení do seznamu přihlášených věřitelů. Nemělo by tak být proto, že pokud bude v rámci dražby takový věřitel souhlasit s podstatně nižším nejnižším podáním, než majetek skutečně má a za kolik má pohledávku zajištěnou, není možné, aby se dále uspokojoval na úkor ostatních věřitelů, byť bude suma, která po uspokojení z dražby zůstane, brána jen jako nezajištěná pohledávka.

I když je požadavkem insolvenčního řízení, aby bylo provedeno co nejrychleji, myslím si, že co se týče nemovitého majetku dlužníka, měl by se tento požadavek brát velmi individuálně. Pokud je totiž majetek vyšší hodnoty, je zřejmé, že proto, aby byl zpeněžen za co nejvyšší částku, je v praxi často dosti náročné najít odpovídajícího kupce. Pokud však bude majetek podhodnocen za účelem, aby byl co nejdříve prodán, domnívám se, že se to opět rozchází se základním posláním insolvenčního řízení. Za této situace bude škodný jak věřitel, který se např. neuspokojí v plné míře, tak i dlužník, kterému i přes zpeněžení stále zůstanou pohledávky k uspokojení. Domnívám se tedy, že vhodným řešením této situace by bylo, aby při této činnosti insolvenční správce postupoval s co největší opatrností a motivační by pro něho mohla být i výše odměny ze zpeněžení. Pokud by to tedy nevyžadoval nějaký naléhavý zájem na straně věřitele, což by bylo na individuálním posouzení každého konkrétního případu, mělo by se hledat nejvhodnější řešení, jak s majetkovou podstatou dlužníka naložit a ne v co nejkratším časovém úseku majetek rozprodat.

V případě, že by byl určitý případ složitý co se týče zajištění a zjištění jeho majetkové podstaty, měl by toto také zvážit insolvenční soud při jmenování insolvenčního správce. Obecně by v takovém případě měl mít insolvenční správce dostatek prostoru pro důkladnější řešení takového případu. Pokud je totiž správce zahlcen a nemá dostatek času, projeví se to právě i na výsledku zpeněžování majetkové podstaty.

Zároveň by bylo vhodné v některých směrech omezit, nebo dát alespoň insolvenčnímu správci více pravomocí ve chvíli, kdy např. nevhodnou formu zpeněžení navrhne věřitelský výbor. Insolvenční správce se samozřejmě může s tímto obrátit na insolvenční soud rozhodující v tomto řízení, avšak mnohdy tak z důvodu časové tísně nečiní a raději vyjde věřitelskému výboru vstříc.

Dalším problémem se mi jeví i přetíženost soudů. Aby mohli být adekvátně uspokojováni věřitelé a aby nedocházelo ke zbytečnému zmenšování majetkové podstaty dlužníka, měla by být jejich činnost posílena například asistenty soudce. Insolvenční soud je svázán mnoha velmi krátkými lhůtami, a proto se ani nelze divit, že nemá čas na individuální posouzení věci. Nemá prostor na to, aby skutečně zhodnotil situaci dlužníka a vhodně se pokusil úpadek řešit. Mnohdy je na dlužníka hleděno jako na osobu, která se úmyslně chtěla obohatit na úkor věřitele a do situace se uvedla úmyslně. V praxi jsme se ovšem setkala s mnoha situacemi, kdy se dlužník do úpadku dostal ne zcela vlastní vinou, ale spíše šikanózním postupem věřitele, včetně soudního vykonavatele pověřeného exekutorem.

Za nedostatečně upravený považuji též způsob, jakým se insolvenční správce stará o majetek dlužníka. I když má insolvenční správce povinnost nemovitost pojistit proti poškození, nejsem si jistá, zda tak činí dostatečně hlavně v případě nemovitostí vyšší hodnoty. I když má insolvenční správce povinnost majetek zhodnocovat, měl by zároveň i dohlížet na to, aby za dobu jeho činnosti neklesala hodnota věcí jemu svěřených. Do této oblasti činnosti spadají i případy, kdy byl zahrnut do majetkové podstaty nemovitý majetek dlužníka a ten jej ještě obývá. I po důkladném pátrání po úpravě této problematiky jsem nedospěla k jednoznačnému názoru, jak je to například s úhradou nákladů do fondu oprav. Názory na toto se velmi rozcházejí. Osobně se přikláním k tomu názoru, že se jedná o náklad sloužící ke zhodnocování nemovitosti a není možné po dlužníkovi chtít, aby zhodnocoval něco, oč následně přijde. Jiné je to v případě úhrady nákladů na odvoz odpadu apod. Tam je zřejmé, že se o zhodnocování nemovitosti nejedná, a proto by tento náklad měl platit dlužník. S tímto mohu jedině souhlasit, avšak pokud bych měla zájem toto dohledat v zákonné úpravě, neuspěji. Pokud se proto v praxi postup insolvenčních správců v tomto ohledu tak výrazně liší, bylo by vhodné se na tuto problematiku zaměřit už z toho důvodu, že pokud nebude insolvenční správce hradit náklady do fondu oprav, budou opět vznikat závazky dlužníkovi. Ten ve většině případů a z pohledu dnešních ekonomických podmínek není mnohdy schopen tuto platbu provádět. Pokud zůstane dlužníkovi na živobytí pouze životní minimum, dostal by se tak na pokraj chudoby a opět se zde zamýšlím nad tím, zda nejsou některé postupy v rámci insolvenčního řízení spíše likvidační.

Na závěr svých úvah bych ještě ráda zmínila problematiku odměňování insolvenčních správců. Odměňování insolvenčních správců by dle mého názoru mělo podléhat větší kontrole v tom smyslu, zda skutečně učinil všechny úkony, které zahrnul do návrhu na odměnu insolvenčního správce. Často se totiž stává, že si insolvenční správce vyúčtuje úkony zdánlivě nepřezkoumatelné, avšak tímto svým jednáním krátí jak věřitele, tak prohlubuje nepříznivou situaci dlužníka. Domnívám se, že tímto by se měly insolvenční soudy při schvalování odměny insolvenčnímu správci zaobírat s větší pozorností. Při zpeněžování značného majetku, o který do doby zpeněžení musí insolvenční správce pečovat, není výše jeho odměny zanedbatelná.

Závěr

Diplomová práce se zabývá úlohou soudu v insolvenčním řízení. Na základě dostupných pramenů je snahou o postihnutí problematiky úlohy insolvenčního soudu. V úvodu diplomové práce jsou vymezeny základní pojmy, se kterými pracuje celé insolvenční řízení, tedy s pojmy úpadek, platební neschopnost a předlužení. V závěru jsou vymezeny jednotlivé způsoby, jak je platební neschopnost nebo předluženost úpadce řešena.

Problematika českého insolvenčního práva bývá v posledních letech častým tématem. Za poslední roky můžeme zaznamenat obrovský nárůst insolvenčních řízení a není výjimkou ani podávání tzv. šikanózních návrhů, o kterých je v práci několikrát zmíněno. Šikanózní návrhy představují velký problém pro společenské postavení domnělého dlužníka. Není výjimkou, že jsou tyto návrhy podávány za účelem poškodit druhou stranu a zajistit si tak lepší postavení v rámci trhu. Právní úprava šikanózních návrhů byla do českého práva zahrnuta s účinností ke dni 1.11.2012. Touto novelou bylo do insolvenčního zákona vtěleno ustanovení § 128a IZ, čímž bylo soudu umožněno odmítnout zjevně nedůvodný insolvenční návrh. K tomu je mu dána lhůta nejdéle sedmi dnů, avšak nejideálněji by měl rozhodnout neprodleně. Mezi důvody, které vedou insolvenční soud k odmítnutí návrhu patří zejména to, jestliže je návrh zjevně nedůvodný a lze z návrhu nabýt dojmu, že jím byl sledován záměr poškodit dlužníka (např. konkurenta). V odstavci druhém citovaného ustanovení nalezneme výčet příkladů, za jakých můžeme hovořit o bezdůvodnosti insolvenčního návrhu. Tento výčet je pouze demonstrativní a mohou být tedy v praxi za bezdůvodné považovány i jiné příklady, než tyto. Dle IZ je insolvenční návrh zjevně bezdůvodný tehdy, jestliže „*insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění jej podat pohledávkou, ke které se pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží, jde o insolvenční návrh podaný opětovně a insolvenční navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu, nebo jeho podáním insolvenční navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka*“. Zavedením citovaných ustanovení do insolvenčního zákona by mělo dojít zejména k tomu, aby byly lépe a hlavně důrazněji postihovány. Ve společnosti je též zastáván názor, že ke podávání šikanózních návrhů dochází proto, aby byl na dlužníka vyvinut určitý nátlak a ten se z důvodu hrozby insolvenčního řízení bude

snažit svoje závazky, byť nesplacené, uhradit. Pokud by totiž mělo dojít k řízení v rámci občanskoprávního procesu, bylo by to jistě finančně náročnější. Samozřejmě může nastat situace, kdy insolvenční návrh podá sám dlužník, aby nemusel splácet své závazky. Tomu, kdo takový návrh podal, může být soudem uloženo, aby zaplatil pořádkovou pokutu, která může činit až 50 000 Kč.

Insolvenční právo jistě doznalo mnoho změn od jeho opětovného obnovení po roce 1989, kdy byl jeho vývoj přetržen v důsledku neexistence soukromého vlastnictví v době komunismu. Přesto se domnívám, že pokud má společnost řádně fungovat, měly by řádně fungovat i instituty tak závažného odvětví práva, kterým insolvenční právo bezpochyby je. Jeho právní úprava není ve svém důsledku až na pár výjimek špatná. Není jen důsledně dodržována.

Při zpracování diplomové práce a jejího zkoumání jsem použila u první kapitoly Diachronní analýzu, kdy jsem sledovala proměnu a vývojový trend práva v České republice. U osmé kapitoly jsem použila Synchronní analýzu, kdy jsem provedla komparaci německé a české právní úpravy insolvenčního práva.

Resumé

The problems of a Czech insolvency law have been a hot issue in recent years. Lately we can notice the immense growth of insolvency proceedings and what is more, the bullying proposals causing harm to an alleged debtor are no exception. Whereas the majority of dissertations address the position of an insolvency administrator or the position of a debtor, my dissertation deals with the position of the insolvency court itself, which occupies very significant role within the purview of insolvency proceedings. The dissertation engages in fundamental decisions at theoretical and juridical level, which are made by a court during the legal proceedings, furthermore it deals with court supervision of a liquidator and other subjects.

The dissertation is divided into nine consequential chapters. The first chapter is dedicated to the development of the insolvency law, the end of the chapter is focused on the development of the insolvency law in the Czech Republic. The second chapter introduces particular principles, which operate the insolvency proceedings. The third chapter is devoted to the legal entities which are authorized to put forth an insolvency proposal. The fourth chapter depicts the insolvency court in general terms and its role in the insolvency proceedings, the subhead of this chapter aims at membership and composition of the insolvency court. The fifth chapter points at the decision-making authority of the court within the purview of the insolvency proceedings. In my opinion, the most important and fundamental decisions dealing with the bankruptcy of a debtor are described in the subheads in this section. The fifth chapter is terminated with the description of inquiring proceedings and decision-making within the bounds of these proceedings. The sixth chapter expands on the supervisory function, the second basic role of the insolvency court, which is very important primarily from the point of view of the insolvency administrator's and creditor institutions' control activity. The seventh chapter covers the adjustment of incidence dispute, arising during the insolvency proceedings. The eighth chapter is focused on the comparison between the German and the Czech legal adjustment of the insolvency law. The last chapter reveals the consideration *de lege ferenda*.

Seznam použité literatury

Prameny

HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9

WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0

ZAHRADNÍKOVÁ, R. et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 565 s. ISBN 978-80-7380-437-4

Literatura

HORÁLKOVÁ, M., LINHARTOVÁ, H., HENKEL, B. *Němčina pro právníky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, 484 s. ISBN 80-86898-16-4

JIREČEK, H. *Obnovené Právo a Zřízení Zemské dědičného království Českého*. Verneuerte Landes-Ordnung des Erb-Königreichs Böhmen. 1627. Praha, 1888.

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEPEJK, M. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. 386 s. ISBN 80-7179-031-1

KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1122 s. ISBN 978-80-7400-320-2

MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s. ISBN 978-80-87576-80-9

PACHL, L. *Insolvenční zákon s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, s. 484. ISBN 978-80-7375-675-2

RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 472 s. ISBN 978-80-7375-329-4

SCHELLEOVÁ, I. *Úvod do insolvenčního práva*. Ostrava: Key publishing, 2008, 97 s. ISBN 978-80-87071-54-0

SCHELLEOVÁ, I. *Základy insolvenčního práva*. Ostrava: Key publishing, 2008, 322 s. ISBN 978-80-87071-88-5

ŠTRAJGR, F. *Konkursní právo*. Praha: Všehrd, 1947. 575 s.

ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon: poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2008. 796 s. ISBN 978-80-7201-707-2

Cizojazyčná literatura

JAUERNIG, O., HESS B. *Zivilprozessrecht*. 30. vydání. München: C. H. Beck, 2011, 399 s. ISBN 978-3-406-60680-9

UHLENBRUCK, W. *Insolvenzordnung*. 13. vydání. München: C. H. Beck, 2010, 3296 s. ISBN 978-3-8006-3589-4

Periodika a odborné články

FINTA, M. Významné mezníky ve vývoji klasického konkursního řízení na našem území. *Právo a podnikání*. 2004, ročník 13, č. 7-8/2004, ISSN 1211-1120

URFUS, V. *Vznik a počátky konkursního práva v Čechách*. Rozpravy československé akademie věd. ročník 70, sešit 4. Praha: Nakladatelství ČAV, 1960.

ZOULÍK, F. Insolvenční právo v evropském kontextu. In *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. IV. Proměny soukromého práva. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2009. s. 424 ISBN 978-80-246-1687-2

Elektronické zdroje

MRÁZEK, J. Insolvenční právo EU a právní úprava v ČR. *Právní rádce* [online]. 12/2004, publikováno 21.12.2004. Dostupné z: http://download.ihned.cz/download/economia/DOT/PR_PRIRUCKA/PRprirucka_12_2004.pdf

SKŘIVÁNKOVÁ, K. Krátký exkurz do německého insolvenčního práva. *Konkursní noviny* [online]. Publikováno 10.11.2010. Dostupné z:

www.konkursni-noviny.cz/clanek/kratky-exkurz-do-nemeckeho-insolvenčního-prava-i

ZOULÍK, F. Vývoj insolvenčního řízení. *Právnícké fórum* [online]. 2009, publikováno 30.4.2009. Dostupné z:

http://www.pravnickeforum.cz/archiv/dokument/doc-d8554v11354-vyvoj-insolvenčních-řízení/?search_query=zoul%C3%ADk++%24type%3D12&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=1

Internetové zdroje

www.justice.cz

www.epravo.cz

www.nsoud.cz

www.nalus.usoud.cz

www.kraken.slv.cz

www.gesetze-im-internet.de/inso/index.html

www.bulletin-advokacie.cz

Právní předpisy

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z.

Zákon č. 142/1950 Sb., o konání v občianskych súdnych veciach

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení

Zákon č. 321/2006 Sb., o insolvenčních správcích

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství

Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů

Judikatura

Nález pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 14/10 ze dne 1.7.2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2004, sp. zn. 29 Cdo 3064/2000

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.1.2011, sp. zn. KSBR 27 INS 3089/2009, 29 NSCR 30/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.12. 2010, sp. zn. KSPA 48 INS 6820/2009, 29 NSCR 41/2010

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.8.2010, sp. zn. KSHK 45 INS 154/2010, 1 VSPH 631/2010

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10.8.2010, sp. zn. MSPH 94 INS 3902/2010, 1 VSPH 443/2010-A-59

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20.4.2010, sp. zn. KSOS 22 INS 188/2010, 3 VSOL 12/2011-26

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20.9.2012, sp. zn. KSOS 22 INS 188/2010, 2 VSPH 146/2012-65

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5.3.2009, sp. zn. MSPH 59 INS 1583/2008, 2 VSPH 29/2009-A-16

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18.12.2008, sp. zn. KSPL 54 INS 4388/2008, 2 VSPH 290/2008-A-9

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7.10.2009, sp. zn. MSPH 78 INS 3734/2008, 2 VSPH 344/2009-B-198

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29.4.2010, sp. zn. KSOS 13 INS 3555/2008, 2 VSOL 158/2010-B-46